

Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, v.v.i.
Centrum pre štúdium biblického a blízkovýchodného sveta

© Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, v.v.i.

© Centrum pre štúdium biblického a blízkovýchodného sveta

Editor

prof. ThLic. Róbert Lapko, Th.D., PhD.

Na preklade a príprave publikácie spolupracovali:

doc. Juraj Feník, S.T.D., doc. ThDr. Ing. SSLic. Jozef Jančovič, PhD.,

prof. ThLic. Róbert Lapko, Th.D., PhD., PhDr. Katarína Dudová, PhD.

Recenzenti

prof. Mgr. František Ábel, PhD., doc. ThDr. Mária Kardis, PhD.,

PaedDr. Matej Považaj, CSc.

Technická redakcia a spracovanie textu

Bc. Martin Žeňuch, Ondrej Martinkovič

Publikácia patrí k výsledkom riešenia projektov:

APVV-20-0130 *Biblický text a jeho terminologické diskurzy v modernom spisovnom jazyku. Na príklade Listov apoštola Pavla*. Zodpovedný riešiteľ: prof. ThLic. Róbert Lapko, Th.D., PhD.

VEGA 2/0015/22 *Recepcia biblickej rodinnej terminológie a motívov v slovanskom kultúrnom prostredí*. Vedúci projektu:

prof. ThLic. Róbert Lapko, Th.D., PhD.

Pre Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, v.v.i. a Centrum pre štúdium biblického a blízkovýchodného sveta vydalo (v e-book formáte)
vychovateľstvo POSTOJ MEDIA, s. r. o.

ISBN 978-80-89994-64-9

EAN 9788089994649

Slavistický ústav Jána Stanislava Slovenskej akadémie vied, v.v.i.
Centrum pre štúdium biblického a blízkovýchodného sveta

List Rimanom

Nový preklad a krátky komentár

**DENNÍK
POSTOJ**

Bratislava 2022

Obsah

PREDSLOV	9
ÚVOD.....	12
LIST RIMANOM 1	15
Preklad	15
Poznámky	17
Intertextové prepojenia	21
LIST RIMANOM 2	23
Preklad	23
Poznámky	24
Intertextové prepojenia	26
LIST RIMANOM 3	28
Preklad	28
Poznámky	29
Intertextové prepojenia	31
LIST RIMANOM 4	33
Preklad	33
Poznámky	34
Intertextové prepojenia	36
LIST RIMANOM 5	37
Preklad	37
Poznámky	38
Intertextové prepojenia	40
LIST RIMANOM 6	41
Preklad	41
Poznámky	42
Intertextové prepojenia	44
LIST RIMANOM 7	45
Preklad	45
Poznámky	46
Intertextové prepojenia	48
LIST RIMANOM 8	49
Preklad	49
Poznámky	51
Intertextové prepojenia	53
LIST RIMANOM 9	55
Preklad	55
Poznámky	57
Intertextové prepojenia	60

LIST RIMANOM 10	62
Preklad	62
Poznámky	63
Intertextové prepojenia	65
LIST RIMANOM 11	66
Preklad	66
Poznámky	68
Intertextové prepojenia	72
LIST RIMANOM 12	74
Preklad	74
Poznámky	75
Intertextové prepojenia	77
LIST RIMANOM 13	78
Preklad	78
Poznámky	79
Intertextové prepojenia	80
LIST RIMANOM 14	81
Preklad	81
Poznámky	82
Intertextové prepojenia	84
LIST RIMANOM 15	85
Preklad	85
Poznámky	87
Intertextové prepojenia	90
LIST RIMANOM 16	92
Preklad	92
Poznámky	93
Intertextové prepojenia	95
KONZULTOVANÁ LITERATÚRA	96

Predslov

Bolestné a dramatické skutočnosti charakterizujú dnešný svet, v ktorom sa spochybňuje antropologická hodnota pohlavnej rozdielnosti, zaznamenáva sa krehkosť manželských vzťahov a šírenie domáceho násilia; vo všeobecnosti treba skonštatovať prítomnosť egoizmu a svojvôle, ktoré spôsobujú kruté vojny, ale aj rozvrat planéty s rôznymi neblahými formami chudoby a sociálneho vylúčenia. Týmito slovami členovia Pápežskej biblickej komisie komentujú verše z prvej kapitoly Listu Rimanom (porov. Rim 1,22-31) v treťom článku dokumentu *Čože je človek? Ž 8,5: Sprievodca biblickou antropológiou* publikovanom v roku 2019 (SSV, 2022).

V tomto známom texte Pavol hovorí o bezbožnosti a neprávosti ľudí, čím chce upozorniť, že chýbajúci rešpekt voči Bohu vedie aj k tomu, že celá spoločnosť je preniknutá neporiadkom, násilím, odporom a bezcitnosťou.

Pavol z Tarzu je bezpochyby jednou z najvýznamnejších postáv z prelohu tisícročí s vplyvom na východnú aj západnú sféru vtedajšej civilizácie. Jeho spisy konštituujú jeden z najlepších zachovaných literárnych korpusov svetovej literatúry. Popri exkluzívne teologicko zameraných analýzach, Pavlove listy sú mimoriadne vhodným predmetom záujmu pre literárnych vedcov, ktorí nepreštávajú skúmať ich literárnu a rétorickú dimenziu. Jeho listy sú na jednej strane charakterizované vernosťou hebrejskej a helenistickej literárnej tradícii, v ktorej vznikli, na druhej strane sa vyznačujú prítomnosťou mnohých neologizmov a inovatívnych metaforických vyjadrení, do ktorých Pavol zaodievá svoje posolstvo. Tieto listy adresované kresťanom v rôznych mestách Rímskeho impéria v polovici prvého storočia poznačili kultúrny a religiózny svet Európy a Ázie vo vtedajšej dobe. Takto vyformovaná kresťanská kultúra sa stala dôležitou silou západnej civilizácie ovplyvňujúcou vývoj filozofie, umenia, politiky a vedy. Pavlove listy sú vďaka svojej náukovej hĺbke, rétorickej finese a jedinečnému literárnemu štýlu cenným a neopakovateľným príspevkom v literárnej produkcii zo začiatku nášho letopočtu. Ich obsah nie je exkluzívne religiózny, ale je mimoriadne bohatý na sociálne, kultúrne a antropologické aspekty.

Hodnotový prínos týchto listov je nezmazateľne vpísaný v literárnej tradícii ľudstva, nestratil na svojej aktuálnosti ani po dvoch tisícročiach a naďalej zostáva dôležitým faktorom v nazeraní na človeka a spoločnosť modernej doby. Napríklad Pavol je známy ako neoblomný zástanca hodnoty ľudskej slobody a dôstojnosti osoby, čo je opísané najmä v Listoch Rimanom a Galat'anom, a tieto témy silno rezonujú s obsahom Ústavy Slovenskej republiky (porov. č. 12, ods. 1.). Význam Pavlovej náuky nesúvisí iba s procesom vzniku kresťanských cirkví, ale táto sa vďaka svojej podpore tolerancie, demokracie, medziľudskej kooperácie, a slobody dotýka aj základných stavebných blokov multikulturálnej

spoločnosti. Uvedené hodnoty neustále patria k témam verejného a politického diskurzu v modernej Európe. Preklad a výskum týchto listov v slovanskom prostredí sa môže stať prínosným doplnením snahy predchádzajúcich učencov, ako napr. solúnskych bratov či prekladateľov prvého prekladu Kamaldulskej Biblie do slovenčiny, ako aj literárnej a teologickej práce priekopníkov rôznych konfesií 18. a 19. storočia.

Preklad biblických textov do spisovných jazykov zostáva komplexnou záležitosťou a výzvou pre zaangažovaný kolektív prekladateľov. Dikcia týchto textov je už do veľkej miery známa, o to viac by mali nové preklady zohľadňovať zákonitosti, štruktúru a lexiku spisovnej, modernej slovenčiny. V množstve textov religiózneho charakteru majú svoju originalitu listy apoštola Pavla, ktoré sa často ocitajú na okraji vedeckého záujmu, čo však nekorešponduje ich spomínanému obrovskému literárnemu a obsahovému významu.

Nový preklad Listu Rimanom a krátky komentár je súčasťou výstupov projektov Biblický text a jeho terminologické diskurzy v modernom spisovnom jazyku. Na príklade Listov apoštola Pavla APVV-20-0130 a VEGA 2/0015/22 Recepcia biblickej rodinnej terminológie a motívov v slovanskom kultúrnom prostredí, ktorých snahou je aj poukázanie na úlohu šírenia Pavlových myšlienok v rozličných etapách európskeho a slovenského kultúrneho vývinu. Výnimočná hodnota Pavlových listov ako literárneho korpusu bohatej duchovnej kultúry nie je limitovaná len na jeho bezprostredný vplyv na helenistické prostredie, ale aj na kultúrne a spoločenské prostredie v našich dejinách. Konkrétnym cieľom predkladaného projektu je nový, moderný preklad autentických listov Pavla z pôvodných textov do spisovnej slovenčiny s anotovaným komentárom, pričom sa v ňom prihliada na nadkonfesionálny rozmer prekladu. Projekt sa zameriava na autentické listy Pavla, ktorých je podľa odborného konsenzu sedem a ktoré predstavujú hlavnú zložku jeho literárnej produkcie. V rámci riešenia projektu sa zrealizuje preklad všetkých týchto listov, ktorý bude opatrený anotovaným lingvisticko-výkladovým komentárom. List Rimanom je prvým z nich.

Publikácia je zostavená tak, že prvou časťou každej kapitoly je preklad rekonštruovanej gréckej pôvodiny Listu Rimanom (podľa verzie Nestle-Aland 28). Zdôvodnenie prekladateľských riešení v snahe o formálnu ekvivalenciu a krátky komentár sú predstavené v druhej časti. Tretiu časť každej kapitoly predstavujú intertextové biblické prepojenia.

Metodikou projektu je v prvom rade aplikácia moderných prekladateľských techník a postupov. Vzhľadom na fakt, že ide o preklad z „mŕtveho“ jazyka, nevyhnutným postupom je inkorporácia výsledkov najmodernejších vedeckých bádání zdrojového jazyka a obsahov uvedených listov. Pracovný postup sa opiera aj o podnety a skúsenosti prekladateľov zaangažovaných v prácach na biblických prekladoch vykonaných v nedávnej minulosti. Ide pre-

dovšetkým o komentár k Listu Rimanom od Michaela Woltera (2014, 2019). Profesorovi Wolterovi vďačí prekladateľský tím aj za jeho osobné odporúčania a pripomienky k novému prekladu Listu Rimanom do slovenčiny. Okrem štandardných cudzojazyčných slovníkov a gramatík sa prekladatelia opierali o grécko-slovenský slovník Heleny Panczovej (Grécko-slovenský slovník: Od Homéra po kresťanských autorov [2012]).

Riešenie tohto prekladu využíva metodologické postupy a odborné skúsenosti rôzneho charakteru získané pri novom preklade evanjelií podľa Lukáša a Jána, publikovaných vo vydavateľstvách VEDA v roku 2019 a POSTOJ MEDIA, s.r.o. v rokoch 2020, 2021, 2022. Práca na novom preklade novozákonných kníh je realizovaná v Slavistickom ústave Jána Stanislava SAV, v.v.i. za spolupráce s Centrom pre štúdium biblického a blízkovýchodného sveta v Košiciach.

Prekladatelia sa aj v prípade nového prekladu Listu Rimanom snažili o dôsledné a zrozumiteľné vyjadrenie zmyslu textu s citlivou pozornosťou k vedľajším významom a k opatrnému výberu slov, rešpektujúc moderné trendy slovenského jazyka. S rovnakou nádejou, pokorou i vďačnosťou za prípadné pripomienky k novému prekladu, ako v prípade predchádzajúcich nových prekladov evanjelií, prekladatelia predkladajú čitateľom nový preklad Listu Rimanom.

Úvod do Listu Rimanom

V kánonickom usporiadaní kníh Nového zákona sa List Rimanom medzi Pavlovými listami nachádza na prvom mieste, pretože je v Pavlovej korešpondencii najdlhší (16 kapitol), a zároveň sa týmto umiestnením vyjadruje jeho teologická dôležitosť. List však nebol napísaný ako prvý. Práve naopak, pred kompozíciou Listu Rimanom Pavol už napísal viaceré zo svojich spisov (minimálne Prvý Solúnčanom, Prvý a Druhý Korint'anom, Galat'anom).

Datácia tohto listu spadá približne do rokov 57-58 po Kr. a Pavol ho napísal v Korinte, hlavnom meste provincie Achájsko, počas svojej opätovnej, približne trojmesačnej návštevy mesta, ktorá je opísaná v Sk 20,1-3. Korint sa tu výslovne nespomína, ale pod „Gréckom“ má autor Skutkov na mysli Achájsko – južnú časť dnešného Grécka. Sám list spomína medzi pozdravmi pozdrav od istého Erasta (16,24), ktorý bol správcom mestskej pokladnice v Korinte.

Pavol nenapísal List Rimanom na začiatku, ale skôr na konci svojich misijných snažení, a to v čase, keď považoval svoju prácu vo východných provinciách Rímskej ríše (najmä Macedónsko, Achájsko, Ázia) za ukončenú. Jeho cestovné plány v čase písania Listu Rimanom sa dajú predstaviť takto. Po odchode z Korintu sa Pavol chystá do Jeruzalema a to s mimoriadne dôležitým projektom – odovzdaním zbierky, ktorú organizoval medzi spoločenstvami z pohanstva v diaspóre na pomoc materskej cirkvi v Jeruzaleme. Úspech tohto projektu silno ležal Pavlovi na srdci, pretože prijatie zbierky zo strany Jeruzalemčanov malo znamenať uznanie Pavlovej misie medzi pohanmi. Po zastávke v Jeruzaleme sa Pavol chystá prísť do Ríma na svoju prvú návštevu hlavného mesta Rímskej ríše a zároveň sa zastaviť medzi rímskymi kresťanmi pre upevnenie vzájomnej dôvery. Z povedaného vyplýva, že Pavol doteraz v Ríme nebol a svoj spis adresuje komunite, ktorú nezaložil a ktorá za svoju existenciu vďačí iným misionárom. Pavlov plán však nie je skončiť v Ríme, ale vybrať sa ďalej na západ do provincie Španielsko, a teda pokračovať v misijnej práci na západných územiach Rímskej ríše, ktoré v tom čase ešte neboli evanjelizované. List Rimanom teda Pavol píše v čase, keď sa nachádza v prelomovom bode svojej kariéry – z evanjelizácie východu sa po prechode Rímom chystá pokračovať v hlásaní zvesti o Kristovi na západe.

Predstavené cestovné plány pomôžu zorientovať sa v cieľoch listu, pričom metodologicky platí, že každý list Pavol napísal na základe nejakých podnetov a okolností v jeho živote a v živote komunity, ktorej bol spis adresovaný. V prípade Listu Rimanom máme do činenia s viacerými motiváciami, ktoré Pavla viedli napísať tento dokument. Po prvé, Pavol si uvedomuje závažnosť odovzdania zbierky v Jeruzaleme, a preto prosí Rimanov, aby sa modlili za zdar tohto projektu – jeho úspešné prijatie v Jeruzaleme. Po druhé, Pavol si chce na-

kloniť Rimanov, aby ho ochotne prijali pri príchode do Ríma. Viackrát, najmä v úvode, sa pochvalne vyjadruje na ich adresu. Po tretie, Pavol ich nepriamo prosí o finančnú podporu pre zamýšľanú evanjelizáciu Španielska. Po štvrté, Pavol sa im týmto spisom chce predstaviť. Tento motív je najdôležitejší a vysvetľuje dĺžku Listu Rimanom. V tomto spise Pavol Rimanom ukazuje, čo je obsahom jeho hlásania. Hlavnou témou je náuka o ospravedlnení Božou milosťou na základe viery pre všetkých ľudí nezávisle od dodržiavania židovského zákona alebo etnickej príslušnosti. Tejto téze Pavol venuje detailnú argumentáciu a to vlastne vyplňa obsah listu. Viacerých kresťanov z rímskych komunít už Pavol poznal – musel ich stretnúť počas svojich ciest – alebo o nich počul, čoho dôkazom sú pozdravy v kap. 16. List však koncipuje ako predstavenie svojej osoby a hlásania, aby rímski kresťania, z ktorých väčšina ho nepozná, mala informácie o ňom z prvej ruky. Je možné, že aj rôzne defamácie o ňom – napr. že šíri porušovanie zákona – ho primáli k tomu, aby uviedol veci na správnu mieru a kresťanom v Ríme napísal, kým skutočne je.

V súvislosti s kompozíciou a odoslaním tohto spisu je potrebné povedať, že na jeho napísanie Pavol použil istého pisára menom Tertia (16,22), čo znamená, že apoštol tento list v skutočnosti diktoval a možno sám dodal záverečné paragrafy. Kuriérom listu bola istá Féba, služobníčka cirkvi v Kenchrách neďaleko Korintu, ktorá šla do Ríma kvôli nejakým pracovným povinnostiam. Je vysoko pravdepodobné, že práve táto „služobná“ cesta sa stala pre Pavla podnetom, aby skoncipoval, nadiktoval a poslal tento list. To znamená, že vyslovene sekulárna záležitosť sa stala bezprostredným podnetom pre Pavlovo rozhodnutie napísať rímskym kresťanom.

Z hľadiska rétoriky a štýlu je list majstrovským dielom, v ktorom Pavol používa jednak rétorické jednotky známe z dobovej rétoriky, ako napr. nastolenie témy (propositio) ale aj množstvo rétorických figúr. Ďalej je list známy vďaka diatribám – dialógom s fiktívnym partnerom, katénam SZ citátov, hymnom, doxológiám, chiazmom, metaforám, analógiám, a obsahuje aj prvok odporúčacieho listu pre Fébu. Celkové hodnotenie jeho charakteru hovorí o tzv. retractácii – Pavlovom zhrnutí svojej náuky alebo o priateľskom liste – Pavol sa v ňom usiluje nakloniť si Rimanov. Častým prvkom sú SZ citáty, čo prezrádza, že Pavol používa tento korpus na podporu svojej argumentácie. V nijakom inom liste sa Pavol tak často neodvoláva na SZ. To zároveň ukazuje, že jeho náuka je vlastne pokračovaním teológie SZ.

Štruktúra a približný obsah listu vyzerá nasledovne. Spis sa skladá z časti náukovej (kap. 1–11) a etickej (kap. 12–16). V úvodnom pozdrave (1,1-7) Pavol zdôrazňuje, že jeho evanjelium je zakorenené v SZ spisoch a je o Božom Synovi, ktorý je od svojho vzkriesenia ustanovený s mocou. Rimanov neoslovuje ako jednu komunitu, ale ako viaceré spoločenstvá Bohom milovaných ve-

riacich v Ríme. Vo vďakyvzdani Pavol vyjadruje vďačnosť za vieru Rimanov a túžbu prísť aj k nim do Ríma (1,8-15). Nasleduje téza listu (1,16-17) – všetci môžu dosiahnuť stav spravodlivosti pred Bohom jedine na základe viery, vďaka ktorej je v človekovi efektívna Božia spása dostupná cez hlásanie evanjelia. Potom (1,18–3,20) Pavol vykresľuje univerzálnu hriešnosť ľudstva bez evanjelia – všetci, tak Židia ako pohanovia, sú pred Bohom hriešni, a nikto si nemôže namýšľať, že je spravodlivý. V obnovení tézy (3,21-26) Pavol ukazuje, že Boh ustanovil svojho Syna ako prostriedok zmierenia za hriechy ľudí a všetci, ktorí v neho veria, môžu byť zadarmo ospravedlnení. Biblickým príkladom ospravedlnenia je Abrahám, o ktorom pojednáva kap. 4. Ten bol ospravedlnený mimo zákona a obriezky, čím sa stal príkladom pre ospravedlnenie pohanov, ale aj veriacich židov. V kap. 5–8 Pavol ukazuje dôsledky ospravedlnenia – vyliatie Božej lásky, dar Ducha, a slobodu od zákona a smrti. Sekcia sa končí (8,31-39) chválospevom na Božiu lásku, od ktorej nikto a nič nemôže veriaceho človeka odlúčiť. V kap. 9–11 sa Pavol zapodieva problémom neveriacich Židov. Ukazuje, že odmietnutie evanjelia z ich strany umožnilo jeho príchod k pohanom, ktorí tak dostali možnosť uveriť. Eventuálne však aj neveriaci Židia môžu dospieť k viere a byť tak spasení. Kapitoly 12–15 obsahujú rôzne morálne usmernenia, napr. jednotu v komunite, zhovievavosť voči neveriacim, rešpekt voči civilným autoritám. Kap. 16 obsahuje záverečné pozdravy.

Medzi hlavné teologické línie listu patrí nestrannosť Boha, jeho zhovievavosť voči hriešnikom, ospravedlnenie zadarmo skrze jeho milosť, uzmiertel'ská smrť Krista, vplyv dedičného hriechu, vyliatie Ducha, jednota Cirkvi. List Rimanom je najteologickejší spis Pavla v zmysle, že obsahuje najviac zmienok o Bohu.

List Rimanom 1

Preklad

¹ Pavol, sluha Krista Ježiša, povolaný za apoštola, vybraný hlásať evanjelium, ktoré pochádza od Boha ² a ktoré Boh vopred prisľúbil prostredníctvom svojich prorokov vo Svätých písma³ch o svojom Synovi, Ježišovi Kristovi, našom Pánovi. Ten z ľudského pohľadu pochádza z Dávidovho potomstva, ⁴ ale z pohľadu, ktorý umožňuje Duch svätosti, je vzkriesením z mŕtvych ustanovený za Božieho Syna s mocou. ⁵ Prostredníctvom neho sme dostali milosť apoštolátu na vzbudenie poslušnosti, čiže viery, medzi všetkými národmi, a to pre jeho meno; ⁶ medzi nimi ste aj vy – povolaní, aby ste patrili Ježišovi Kristovi. ⁷ Všetkým Bohom milovaným a povolaným za svätých, čo sú v Ríme: Milosť vám a pokoj od Boha, nášho Otca, a od Pána Ježiša Krista.

⁸ Predovšetkým vzdávam vďaka svojmu Bohu prostredníctvom Ježiša Krista za vás všetkých, lebo o vašej viere sa hovorí po celom svete. ⁹ Veď Boh, ktorému oduševnene slúžim hlásaním evanjelia o jeho Synovi, je mi svedkom, že na vás neprestajne myslím ¹⁰ vo svojich modlitbách a prosím, či by sa mi predsa len konečne nepodarilo prísť k vám, ak to bude Božia vôľa. ¹¹ Veď vás túžim vidieť, aby som vám odovzdal nejaký duchovný dar a boli ste tak posilnení, ¹² teda aby sme boli u vás povzbudení vzájomnou dôverou, vašou a mojou. ¹³ Nechcem, bratia, aby ste nevedeli, že už mnohokrát som plánoval prísť k vám, aby som aj u vás priniesol nejaké ovocie, tak ako u ostatných národov, ale až doteraz mi v tom bolo zabránené. ¹⁴ Som dlžníkom Grékov i barbarov, múdrych i nerozumných. ¹⁵ Tak som pripravený hlásať evanjelium aj vám, čo ste v Ríme.

¹⁶ Veď ja sa za hlásanie evanjelia nehanbím; ono je totiž Božou mocou na spásu každému, kto verí, najprv Židovi, potom Grékovi. ¹⁷ Prostredníctvom neho sa totiž zjavuje Božia spravodlivosť, a to jedine z viery, ako je napísané: „Spravodlivý z viery bude žiť.“

¹⁸ Boží hnev z neba sa zjavuje proti každej bezbožnosti a nepravosti ľudí, ktorí nepravosťou potláčajú pravdu, ¹⁹ lebo im je zrejmé, čo možno o Bohu poznať; Boh im to totiž zjavil. ²⁰ Veď jeho neviditeľné, no predstaviteľné vlastnosti – jeho večnú moc a božstvo – možno od stvorenia sveta poznávať prostredníctvom jeho diel a konania; takže nemajú výhovorku. ²¹ Lebo hoci Boha poznali, neoslavovali ho ako Boha ani mu nevzdávali vďaka; ale oddali sa márnosti svojich myšlienok a ich nerozumné srdce sa zatemnilo. ²² Hoci tvrdili, že sú múdri, stali sa bláznami. ²³ A slávu nesmrteľného Boha zamenili za podoby zobrazujúce smrteľného človeka, vtáky, štvornožce a plazy. ²⁴ Preto ich Boh vydal žiadostivostiam ich srdca, aby páchali nečistotu, a tak vlastným konaním

zneuďovali svoje telá. ²⁵ Oni pravdu, že len Boh je Bohom, zamenili za lož tak, že uctievali stvorenie a slúžili mu namiesto stvoriteľa, ktorý je zvelebený naveky. Amen. ²⁶ Preto ich Boh vydal nehanebným vášňam. Tak ako ich ženy zamenili prirodzený styk za protiprirodzený, ²⁷ podobne aj muži zanechali prirodzený styk so ženou a zahoreli žiadostivosťou jeden k druhému: muži s mužmi robili hanebné skutky, a tak vlastným konaním dostali zaslúženú odplatu za svoje poblúdenie. ²⁸ A pretože odmietli pridŕžať sa poznania Boha, Boh ich vydal ich nízkemu zmýšľaniu, a tak robili, čo sa nepatrí, ²⁹ plní každej neprávnosti, zla, lakomstva, zloby, plní závesti, vrážd, svárov, klamstva, zlomyšľenosti. Sú klebetní, ³⁰ ohováračskí, nenávidia Boha, potupujú iných, sú pyšní, nadutí, vymýšľajú zlo, neposlúchajú rodičov, ³¹ sú nerozumní, vierolomní, krutí a nemilosrdní. ³² Hoci dobre poznajú Božie ustanovenie, že tí, čo robia také veci, zasluhujú si smrť, nielenže ich sami robia, ale aj súhlasia s tými, čo ich robia.

Poznámky

1,1

Iba v Liste Rimanom sa Pavol v úvodnom verši predstavuje hneď troma kvalifikáciami, ktoré majú podčiarknuť jeho autoritu. Predložka εἰς tu vyjadruje účel a slovo εὐαγγέλιον („evanjelium“) je metonymia pre hlásanie evanjelia. Podobne je to v 1,9.16 aj inde v liste. Spojenie εὐαγγέλιον θεοῦ („Božie evanjelium“) je genitív pôvodu, čo sa dá vyjadriť ako „evanjelium, ktoré pochádza od Boha“.

1,3

Protiklad κατὰ σάρκα (dosl. „podľa tela“) – κατὰ πνεῦμα ἁγιωσύνης (v. 4) (dosl. „podľa Ducha svätosti“) nie je antropologický výraz, ktorý by vyjadroval dva spôsoby existencie Ježiša Krista. Skôr ide o kontrastnú formuláciu, ktorá označuje dva uhly pohľadu na rovnakú skutočnosť alebo osobu. Prvý výraz, v ktorom sa používa slovo σάρξ vo význame „ľudský/povrchný pohľad“, vyjadruje obyčajné ľudské vnímanie dostupnej Ježišovej skutočnosti – to, že ako človek pochádzal z Dávidovho potomstva. Druhý výraz komunikuje skutočnosť, že vnímanie Ježiša v Božom Duchu – vďaka pohľadu, ktorý sprostredkúva Boží Duch, ktorého tu Pavol označuje netypickým výrazom Duch svätosti – umožňuje považovať ho za Božieho Syna. Pavol tu formuluje myšlienku, že iba Boží Duch umožňuje človekovi vnímať Ježiša v jeho autenticite – to, že bol naozaj Božím Synom, ktorý vďaka vzkrieseniu zaujal pozíciu moci pri Otcovi. Túto interpretáciu reflektuje preklad.

1,4

Pri spojení ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν (dosl. „od vzkriesenia mŕtvych“) môže mať predložka ἐκ časový význam („od“), kauzálny („pre, z dôvodu“) alebo inštrumentálny („prostredníctvom“). Preklad sa prikláňa k tretej možnosti, lebo Ježišovo vzkriesenie bolo prostriedkom, ktorým Boh ustanovil Ježiša za svojho Syna s mocou. Väzba ἐν δυνάμει („v moci/s mocou“) modifikuje tesne predchádzajúce spojenie „Boží Syn“ a nie sloveso opisujúce akt ustanovenia.

1,5

V prípade spojenia χάριν καὶ ἀποστολὴν (dosl. „milosť a apoštolát“) ide o rétorickú figúru *hendiadys*, kde druhé podstatné meno bližšie určuje význam prvého: milosť = apoštolát/apoštolské poslanie. Genitív ὑπακοὴν πίστεως je epexegetický/vysvetľujúci; podobne ako pri *hendiadys* druhé podstatné meno udáva, v čom spočíva význam prvého – poslušnosť, ktorá pozostáva z viery/poslušnosť, ktorá je vierou. Predložka ὑπὲρ vo väzbe ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ

môže mať zástupný význam (Pavol ako apoštol v zastúpení Ježiša Krista), prospechový (Pavol ako apoštol, aby sa šírilo meno Ježiša Krista) alebo príčinný (Pavol ako apoštol kvôli Ježišovi Kristovi = preto, že ho Kristus ustanovil za apoštola). Preklad uprednostňuje druhý variant, lebo asi najlepšie korešponduje s kontextom v tom zmysle, že poslušnosť viery je odpoveďou pohanov na Pavlovo šírenie posolstva o Ježišovi Kristovi, na ktoré sa Pavol podujal preto, aby sa Kristus stál známy – a šírila sa jeho sláva.

1,6

Genitív κλητοῖ Ἰησοῦ Χριστοῦ je genitív vlastníctva a vyjadruje myšlienku, že Boh povolal Rimanov, aby mali spoločenstvo s Ježišom, teda aby mu patrili. Pôvodcom povolania je v Pavlových listoch stále Boh, čo vylučuje rozšírený preklad „povolani Ježišom Kristom“.

1,9

Spojenie ἐν τῷ πνεύματί μου (dosl. „v mojom duchu“) hovorí, že Pavol slúži Bohu nielen navonok, ale celým svojím vnútrom – nasadením životných síl. Datívna väzba ἐν τῷ εὐαγγελίῳ (dosl. „v evanjeliu“) má inštrumentálny význam a slovo „evangelium“ je opäť metonymiou pre hlásanie evanjelia; preto v preklade je „hlásaním evanjelia“. Pavol jazykom služby hovorí, že hlásanie evanjelia je jeho službou Bohu.

1,11

Pasívne sloveso στήριχθῆναι je teologický pasív, ktorým Pavol chce povedať, že Boh je ten, ktorý Rimanov posilní prostredníctvom Pavlovej návštevy. Podobne je to v prípade pasíva συμπαράκληθῆναι vo v. 12: Pavol a Rimania budú spolu Bohom povzbudení prostredníctvom ich vzájomnej dôvery.

1,12

Substantívum πίστις tu nemá význam „viera“, tak ako je to vo väčšine prípadov v tomto liste, ale „dôvera“ a Pavol touto formuláciou (διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως „vzájomnou dôverou“) evokuje motív antickej etiky priateľstva. Pre uvedenú formuláciu existujú viaceré mimobiblické paralely.

1,13

Spojenie „mať nejaké ovocie“ vo vete ἵνα τινὰ καρπὸν σχῶ je ekvivalentom k „prinášať (nejaké) ovocie“, čo potvrdzujú mimobiblické formulácie. Ide o metaforu pre misionárske výsledky, pod ktorými má Pavol na mysli potenciálny úspech medzi nekresťanmi v Ríme.

1,15

Fráza οὕτως τὸ κατ' ἐμὲ πρόθυμον, v ktorej predložkové spojenie κατ' ἐμὲ zastupuje osobné zámeno μου vo funkcii privlastňovacieho zámena, poukazuje na Pavlovu ochotu/pripravenosť hlásať evanjelium aj pohanom v Ríme. Doslovný preklad by znel „tak moja pripravenosť“ = „tak som pripravený“.

1,16

V tomto verši sa po prvýkrát v liste objavuje particípium ὁ πιστεύων („ten, kto verí“). Tento jazyk je pre list typický a Pavol ním vyjadruje, že viera – ako odpoveď na hlásanie evanjelia – je dostatočná a nevyhnutná podmienka pre spásu.

1,17

Väzba ἐν αὐτῷ (dosl. „v ňom [v evanjeliu]“) má inštrumentálny význam: prostredníctvom Pavlovho hlásania evanjelia sa Božia spravodlivosť zjavuje – takpovediac vychádza zo skrytosti v Bohu samom a je účinná medzi ľuďmi ako spásna moc. Genitív δικαιοσύνη θεοῦ je subjektový genitív, ktorý hovorí o Božej spravodlivosti ako o vlastnosti, ktorou Boh ponúka spásu tým, čo veria. Formulácia ἐκ πίστεως εἰς πίστιν (dosl. „z viery pre vieru“) je založená na rétorickom zosilnení – εἰς πίστιν umocňuje ἐκ πίστεως – a Pavol ňou chce povedať, že jedine vierou, a ničím iným, človek dokáže vnímať zjavenie Božej spravodlivosti prostredníctvom evanjelia. Predložky ἐκ a εἰς ako označenie pôvodu a cieľa zároveň vytvárajú merizmus, ktorým Pavol chce naznačiť dôležitosť viery – viera a jedine viera je potrebná pre prijatie spravodlivosti zjavenej prostredníctvom Pavlovho hlásania. Pri jej druhom použití v tomto verši sa predložková väzba ἐκ πίστεως vzťahuje na tesne predchádzajúci výraz ὁ δίκαιος a nie na nasledujúce sloveso ζήσεται, čoho výsledkom je preklad „spravodlivý z viery bude žiť“. Porov. Gal 3,11 a tesný vzťah medzi vierou a spravodlivosťou v Rim 3,21-26; 5,1; 10,6.

1,18

Pod Božím hnevom Pavol nemá na mysli afekt Boha v zmysle vzplanutia hnevom voči hriešnikom, ale jeho vykonanie súdu nad nepravosťami ľudí. Hnev môže byť metonymiou pre súd. Ten sa nedotýka všetkých ľudí, ale len tých, ktorí zotrvávajú v nepravostiach.

1,19

Genitív τὸ γνωστὸν τοῦ θεοῦ je objektový genitív: dosl. „poznateľnosť Boha“ = „to, čo možno o Bohu poznať/vedieť“. Väzba ἐν αὐτοῖς zastupuje jednoduchý datív αὐτοῖς („im“).

1,20

Participium νοούμενα modifikuje τὰ ἀόρατα, čo sa dá preložiť väzbou „neviditeľné, no predstaviteľné vlastnosti“. Datív τοῖς ποιήμασιν sa syntakticky spája so slovesom καθορᾶται a má inštrumentálny význam, pričom podstatné meno ποίημα môže označovať tak stvorené dielo, ako konanie (napr. Ž 63,10 LXX): „sú poznateľné/možno ich poznať prostredníctvom jeho stvorených vecí a konania“.

1,23

V spojení ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος (dosl. „v podobe obrazu“) ide o genitív matérie: podoba, ktorá je obrazom/zobrazením.

1,24

Datív ἐν αὐτοῖς (dosl. „v nich“) má inštrumentálny význam – prostredníctvom seba samých/vlastného konania ľudia zneuctovali svoje telá. Podobne je to vo v. 27.

1,25

Väzba τὴν ἀλήθειαν τοῦ θεοῦ (dosl. „pravdu Boha“) dá sa interpretovať ako vysvetľujúci genitív – pravda, ktorou je Boh, prípadne v zmysle pravda, že Boh je Boh. Spojka καί uprostred tohto verša má vysvetľujúcu funkciu – uvádza vetu, ktorá vysvetľuje obsah prvej časti verša: ľudia zamenili pravdu, že Boh je Boh, za lož tak, že slúžili stvorenstvu a nie stvoriteľovi.

1,28

Spojka καθώς má kauzatívny význam: „pretože“. Spojenie τὸν θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει (dosl. „udržať si Boha v poznaní“) prekladá sa ako „pridŕžať sa poznania Boha“. Pavol tu nevyčíta, že ľudia neprišli k poznaniu Boha, ale že sa toho poznania nepridŕžali.

Intertextové prepojenia

[1,1]

Gal 1,10; Flp 1,1; Sk 9,15; 13,2; 1 Kor 1,1; Gal 1,15; Tít 1,1.

[1,2]

16,25-26; Tít 1,2.

[1,3]

9,5; 2 Sam 7,12; Mt 1,1; Mk 12,35; Jn 7,42; Sk 13,22-23; 2 Tim 2,8; Zjv 22,16.

[1,4]

10,9; Sk 13,33; Flp 3,10.

[1,5]

15,15; Gal 2,7.9/15,18; Sk 9,15; 26,16-18; Gal 1,16; 2,7.9.

[1,6]

1 Kor 1,9.

[1,7]

Nm 6,25-26; 1 Kor 1,2-3; 2 Kor 1,1-2.

[1,8]

16,19; 1 Sol 1,8.

[1,9]

2 Kor 1,23; Ef 1,16; Flp 1,8; 1 Sol 1,2; 2,5.10; 2 Tim 1,3.

[1,10]

15,23.32; Sk 18,21; 1 Kor 4,19; 1 Sol 2,17.

[1,11]

1 Sol 2,17; 3,10.

[1,13]

15,22; Jn 15,16; Sk 19,21.

[1,15]

Sk 28,30-31.

[1,16]

Ž 119,46; 1 Kor 1,18.24/2,9; Sk 3,26; 13,46.

[1,17]

3,21-22; Hab 2,4; Gal 3,11; Hebr 10,38.

[1,18]

2,5.8-9; Iz 66,15; Ef 5,6; Kol 3,6.

[1,19-32]

Sk 14,15-17; 17,23-29.

[1,20]

Jób 12,7-9; Ž 8,4; 19,2; Sir 17,7-9; Iz 40,26; Sk 14,17; 17,25-28.

[1,21]

Ef 4,17-18.

[1,22]

Múd 13,1-9; Iz 5,21; Jer 10,14; Sk 17,29-30; 1 Kor 1,19-21.

[1,23]

Dt 4,15-19; Ž 106,20; Múd 11,15; 12,24; 13,10-19; Jer 2,11.

[1,24]

Múd 12,25; 14,22-31; Sk 7,41-42; Ef 4,19.

[1,25]

9,5; Jer 13,25-27.

[1,27]

Lv 18,22; 20,13; Múd 14,26; 1 Kor 6,9; 1 Tim 1,10.

[1,29-31]

13,13; Mt 15,19; Mk 7,21-22; Gal 5,19-21; 2 Tim 3,2-4.

[1,32]

Sk 8,1; 2 Sol 2,12.

List Rimanom 2

Preklad

¹ Preto nemáš výhovorku, človeče – každý, čo súdiš. Lebo tým, že súdiš druhého, odsudzuješ seba samého. Veď ty, čo súdiš, robíš to isté. ² A vieme, že Boží súd vskutku postihne tých, čo robia také veci. ³ Myslíš si, človeče, čo súdiš tých, čo robia také veci, a sám ich robíš, že unikneš Božiemu súdu? ⁴ Alebo pohŕdaš bohatstvom jeho dobroty, zhovievavosti a trpezlivosti, a nevieš, že Božia láskavosť ťa chce priviesť k pokániu? ⁵ Pre svoju zaťatosť a nekajúcne srdce si hromadiš hnev na deň hnevu a zjavenia Božieho spravodlivého súdu. ⁶ On odplatí každému podľa jeho skutkov: ⁷ večným životom tým, čo vytrvalosťou v dobrých skutkoch hľadajú slávu, česť a nesmrteľnosť, ⁸ ale hnevom a zlosťou tým, čo sú sebeckí, odporujú pravde a poddávajú sa nepravosti. ⁹ Súzenie a úzkosť doľahnú na každého jedného človeka, ktorý pácha zlo, najprv na Žida, potom na Gréka, ¹⁰ ale sláva, česť a pokoj čakajú na každého, kto koná dobro, najprv na Žida, potom na Gréka. ¹¹ Veď Boh nikomu nenadržiava.

¹² Tí, čo hrešili bez zákona, bez zákona aj zahynú, a tí, čo hrešili pod zákonom, budú súdení zákonom. ¹³ Veď nie poslucháči zákona sú spravodliví pred Bohom, ale tí, čo zákon plnia, budú vyhlásení za spravodlivých. ¹⁴ A keď pohanía, ktorí nemajú zákon, prirodzene robia, čo zákon požaduje, sami sebe sú zákonom, hoci zákon nemajú. ¹⁵ Oni ukazujú, že majú požiadavky zákona vpísané vo svojich srdciach, čo dosvedčuje ich svedomie, a to myšlienkami, ktoré sa navzájom obviňujú alebo i bránia; ¹⁶ v deň, keď Boh bude podľa môjho evanjelia prostredníctvom Ježiša Krista súdiť, čo je skryté v ľuďoch.

¹⁷ Ty sa teda nazývaš Židom, spoliehaš sa na zákon, chváliš sa Bohom ¹⁸ a poučaný zákonom poznáš Božiu vôľu a vieš rozlíšiť, čo je dôležité. ¹⁹ A si aj presvedčený, že si vodcom slepých, svetlom tých, čo sú v tme, ²⁰ vychovávateľom nerozumných, učiteľom nedospelých a v zákone máš stelesnenie poznania a pravdy. ²¹ Ty teda poučáš iného a seba nepoučáš?! Hlásaš, že sa nesmie kradnúť, a kradneš?! ²² Hovoriš, že sa nesmie cudzoložiť, a cudzoložíš? Ošklivia sa ti modly a dopúšťáš sa svätokrádeže?! ²³ Chváliš sa zákonom a prestupovaním zákona zneuct'uješ Boha?! ²⁴ Ako je napísané: „Veď kvôli vám sa pohanía rúhajú Božiemu menu.“

²⁵ Obriezka je síce užitočná, ak zachovávaš zákon, ale ak prestupuješ zákon, tvoja obriezka sa stala neobriezku. ²⁶ A zasa ak neobrezaný zachováva ustanovenia zákona, nebude sa mu neobriezka počítať za obriezku? ²⁷ A neobrezaný na tele, ktorý plní zákon, bude súdiť teba, čo prestupuješ zákon a pritom si obrezaný na základe litery. ²⁸ Lebo Židom nie je ten, kto je ním navonok, ani obriezka nie je tá, čo je navonok na tele, ²⁹ ale Židom je ten, kto je ním v skrytosti, a obriezku je obriezka srdca v duchu, nie podľa litery; a jeho pochvala nie je od ľudí, ale od Boha.

Poznámky

2,1

Datívna väzba ἐν ᾧ má inštrumentálny význam vyjadrujúci dôvod, čo sa dá zachytiť ako „lebo súdením druhého odsudzuješ seba = kým súdiš druhého, odsudzuješ seba = tým, že odsudzuješ druhého, odsudzuješ seba“. Pavol na tomto mieste začína používať literárnu formu diatriby – dialógu s fiktívnym partnerom.

2,2

Spojenie κατὰ ἀλήθειαν nemá modálny význam, ktorý by udával spôsob Božieho súdu („podľa pravdy“), ale príslovkový v zmysle „v skutočnosti, naozaj, vskutku“. Pavol dáva do kontrastu súd človeka nad iným človekom a Boží súd, ktorý naozaj postihne tých, čo páchajú hriechy vyrátané na konci kap. 1, ako aj tých, čo súdia takýchto ľudí.

2,4

Sloveso ἄγει je tzv. snahový prítom, ktorý vyjadruje Božiu snahu (úmysel, zámer) priviesť hriešnika k obráteniu a pokániu.

2,5

Predložka κατὰ na začiatku verša má príčinný význam („pre“). Pavol tu poukazuje na následky ľudskej zaťatosti.

2,9

Pri väzbe πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου (dosl. „každá ľudská duša“) ide o hebrejský genitív, kde podstatné meno v genitíve zastupuje adjektívum: „každej ľudskej duši“. Zmysel výrazu je asi „každému jednému človeku“.

2,11

Dôležitým rozmerom Pavlovho teologického učenia v tomto liste je Božia nestrannosť vyjadrená negáciou výrazu προσωποληψία (dosl. „prijímanie tváre“ = „náklonnosť/nadržiavanie“). Boh nerobí rozdiel medzi Židom a pohanom, nikoho neuprednostňuje, ale spravodlivo bude súdiť každého podľa jeho skutkov.

2,13

Argument tohto verša sa nepohybuje v rámci debaty o možnosti ospravedlnenia zo skutkov zákona, ale ide v ňom jedine o vzťah Židov k Tóre. Pavol chce vyjadriť myšlienku, že len tí Židia, čo konajú podľa zákona, budú vyhlásení za spravodlivých. Pre Židov nestačí zákon iba počúvať, treba podľa neho aj konať.

2,15

Substantívum ἔργον je tu metonymiou pre požiadavky zákona. Tie majú pohania napísané v srdci a Pavol týmto obrazom preberá filozofický motív „nepísaného zákona“ – niektoré zákony nie sú napísané na tradičných materiáloch, ako koža, papyrus alebo kameň, ale človek ich má priamo v srdci.

2,16

Predložková väzba διὰ Χριστοῦ Ἰησοῦ sa vzťahuje na sloveso „súdiť“ a vyjadruje, že Boh odovzdal pozíciu sudcu Ježišovi, aby ju uplatnil pri poslednom súde.

2,17

Verš sa síce začína podmieňovacou vetou, ale jej výsledok, hlavnú vetu, Pavol neformuluje nikde v následných veršoch. Preto začiatok tohto verša možno preložiť ako konštatovanie, a teda bez prekladu podmieňovacej spojky εἰ.

2,18

Okolnostné participium κατηχούμενος ἐκ τοῦ νόμου („poučaný zákonom“) modifikuje obe predchádzajúce vety v tomto verši. Podstatné meno θέλημα je metonymiou pre predpisy zákona, ktoré vyjadrujú, čo Boh očakáva od svojho ľudu – čo je jeho vôľa.

2,22

Sloveso ἱεροσυλέω („vylupovať chrámy, konať svätokrádeže“) možno interpretovať dvoma spôsobmi: buď sa vzťahuje na vykrádanie pohanských chrámov, alebo má všeobecnejší význam urážky, priestupku voči Bohu – niečo v zmysle svätokrádeže.

2,26

Podstatné meno ἀκροβυστία („neobriezka“) je metonymiou pre neobrezaných ľudí.

2,27

Sloveso κρινεῖ môže vyjadrovať vynášanie súdu nad niekým, čo by znamenalo, že pohania odsúdia Židov, ktorí prestupujú zákon. Sloveso však môže vyjadrovať aj fakt, že konanie neobrezaných bude kritériom pre posúdenie konania obrezaných. Väzba διὰ γραμματος καὶ περιτομῆς (dosl. „prostredníctvom litery a obriezky“) vyjadruje okolnosť pre prestupovanie zákona zo strany Židov, pričom spojka καὶ má explikatívnu funkciu – druhé podstatné meno je bližším určením prvého: „prostredníctvom litery, teda obriezky“. Zmysel väzby sa dá zachytiť formuláciou „a pritom si obrezaný na základe litery“.

Intertextové prepojenia

[2,1]

Mt 7,1-2.

[2,3]

Múd 16,15-16.

[2,4]

3,25-26; 9,22; Múd 11,23; 15,1; 2 Pt 3,9.15.

[2,5]

Ex 33,3; Sk 7,51; Zjv 6,17; 11,18.

[2,6]

Ž 62,12; Prís 24,12; Sir 16,14; Mt 16,27; Jn 5,29; 2 Kor 5,10.

[2,8]

2 Sol 1,8.

[2,10]

1,16; 3,9.

[2,11]

Dt 10,17; 2 Krn 19,7; Sir 35,12-13; Sk 10,34; Gal 2,6; Ef 6,9; Kol 3,25; 1 Pt 1,17.

[2,12]

3,19.

[2,13]

Mt 7,21; Lk 6,46-49; 8,21; Jak 1,22-25; 1 Jn 3,7.

[2,14]

Sk 10,35.

[2,16]

Sk 10,42; 17,31.

[2,17]

Iz 48,1-2; Mich 3,11; Flp 3,4-6.

[2,18]

Flp 1,10.

[2,19]

Mt 15,14; Lk 6,39.

[2,20]

2 Tim 3,15.

[2,21]

Ž 50,16-21; Mt 23,3-4.

[2,24]

Iz 52,5; Ez 36,20; 2 Pt 2,2.

[2,25-29]

Jer 4,4; 9,24-25.

[2,25]

1 Kor 7,19; Gal 5,3.

[2,26]

Gal 5,6.

[2,28]

Jn 7,24; 8,15.39.

[2,29]

Dt 30,6; Jer 4,4; 9,25; Kol 2,11/1 Kor 4,5; 2 Kor 10,18.

List Rimanom 3

Preklad

¹ Akú ma teda výhodu Žid alebo aký je úžitok z obriezky? ² V každom prípade veľký! Predovšetkým ten, že Boh im zveril svoje slová. ³ Čo teda? Ak sa niektorí stali nevernými, zmari ich nevernosť Božiu vernosť? ⁴ Vôbec nie! Ale nech platí: Boh je pravdivý a každý človek je klamár, ako je napísané: „Aby si bol uznaný za spravodlivého vo svojich slovách a zvíťazil si, keď sa s niekým súdiš.“ ⁵ Ale ak naša nespravodlivosť dáva vyniknúť Božej spravodlivosti, čo na to povieme? Je azda Boh nespravodlivý, keď stíha hnevom? Hovorím to ako človek. ⁶ Vôbec nie! Potom ako by Boh mohol súdiť svet? ⁷ Ak pre moju lož Božia pravda vzrástla jemu na slávu, prečo som ešte aj ja súdený ako hriešnik? ⁸ A nie ako nás niektorí osočujú a tvrdia, že hovoríme: „Robme zlo, aby vzišlo dobro?“ Ich odsúdenie je spravodlivé.

⁹ Čo teda? Prevyšuje nás niekto? Vôbec nie! Veď sme už obvinili všetkých, tak Židov, ako Grékov, že sú pod hriechom. ¹⁰ Ako je napísané: „Nikto nie je spravodlivý, ¹¹ nikto nie je rozumný, nikto nehľadá Boha. ¹² Všetci zblúdili a zároveň sa stali neužitočnými. Nikto nerobí dobro, vôbec nik. ¹³ Ich hrdlo je otvorený hrob, svojimi jazykmi klamú, pod ich perami je jed vreteníc. ¹⁴ Ich ústa sú plné kliatby a horkosti. ¹⁵ Ich nohy sú rýchle prelievať krv. ¹⁶ Na ich cestách je skaza a nešťastie ¹⁷ a nepoznali cestu pokoja. ¹⁸ Pred ich očami niet bázne pred Bohom.“

¹⁹ Vieme, že to, čo hovorí zákon, hovorí tým, čo sú pod zákonom, aby boli umlčané každé ústa a aby Božiemu súdu podliehal celý svet. ²⁰ Preto zo skutkov podľa zákona nebude pred ním ospravedlnený nijaký človek, veď zo zákona pochádza poznanie hriechu.

²¹ Teraz sa však zjavila Božia spravodlivosť mimo zákona a dosvedčujú ju Zákon a Proroci, ²² a to Božia spravodlivosť dostupná vierou v Ježiša Krista pre všetkých, čo veria. Veď niet rozdielu: ²³ lebo všetci zhrešili a chýba im Božia sláva. ²⁴ Sú ospravedlnení zadarmo jeho milosťou, vykúpením prostredníctvom Krista Ježiša. ²⁵ Jeho Boh ustanovil za prostredníka zmierenia jeho krvou pre tých, čo veria. A to preto, aby ukázal svoju spravodlivosť tým, že nepotrestal minulé hriechy ²⁶ vo svojej zhovievavosti, a aby v tomto čase ukázal svoju spravodlivosť: že sám je spravodlivý a ospravedľuje toho, kto verí v Ježiša.

²⁷ Kde je teda vychvaľovanie? Bolo vylúčené. Akým zákonom? Zákom skutkov? Nie, ale zákonom viery. ²⁸ Veď vieme, že človek je ospravedlnený vierou bez skutkov zákona. ²⁹ Je azda Boh iba Bohom Židov? Nie aj pohanov? Áno, aj pohanov. ³⁰ Lebo jeden je Boh, ktorý ospravedlní obrezaných z viery a neobrezaných prostredníctvom viery. ³¹ Rušíme teda zákon vierou? Vôbec nie! Ale vierou zákon dodržiavame.

Poznámky

3,2

Pod Božími slovami (τὰ λόγια τοῦ θεοῦ) Pavol má na mysli slová o vyvolení Izraela, ako aj s tým súvisiace požiadavky a prísľuby.

3,3

Sloveso ἠπίστησαν nemá význam „neuverili“ (hlásaniu o Kristovi), ale „stali sa nevernými“ (voči požiadavkám zákona).

3,4

Spojenie ἐν τῷ κρίνεσθαί σε obsahuje mediálny tvar slovesa κρίνω v zmysle „súdiť sa (s niekým)“, čo znamená, že Pavol tu neprofiluje Boha ako sudcu, ktorý rozhoduje medzi žalujúcou stránkou a obvinenou stránkou, ale ako žalobcu, ktorý je v spore s obvinenou stránkou – hriešnym človekom –, a tak spor vyhráva.

3,8

Pavol na tomto mieste cituje názor svojich protivníkov – asi judaizátorov –, podľa ktorého on učí, že treba robiť zlo, aby z neho vzišlo dobro.

3,9

Mediálno-pasívne sloveso προεχόμεθα, použité iba na tomto mieste v rámci NZ, môže sa chápať v aktívnom význame („vynikať nad niekým, byť prvý“), v mediálnom význame („robiť výhovorky, predstierať“) alebo v pasívnom význame („byť prekonaný, znevýhodnený, predstihnutý“). Najpravdepodobnejšia je tretia alternatíva. Subjektom slovesa je Pavlovo apoštolské „my“. Pavol tu vyjadruje myšlienku, že nikto pred ním nemá výhodu, lebo v skutočnosti sú všetci ľudia hriešni, čo sa práve chystá ukázať reťazou SZ citátov opisujúcich úplnú hriešnosť všetkých ľudí.

3,19

Adjektívum ὑπόδικος + D má význam „byť vinný pred niekým, podliehať súdu (niekoho)“. Pavol ukazuje, že pred Bohom je celý svet vinný – nikto sa nemôže nazdávať, že je spravodlivý.

3,20

Spojenie ἔργα νόμου (dosl. „skutky zákona“) je genitív kvality – ide o skutky, ktoré sú kvalifikované zákonom (ktoré požaduje zákon/skutky podľa zákona). Tie predstavujú rozpoznávacie znamenie židovskej identity. Ich konanie však neprináša spravodlivosť pred Bohom, ktorá pochádza jedine z viery.

3,22

Genitív πίστις Ἰησοῦ Χριστοῦ (dosl. „viera Ježiša Krista“) je objektový genitív v zmysle „viera v Ježiša Krista“. Pavol nikde nepripisuje akt viery Ježišovi Kristovi, ale konštantne ním kvalifikuje postoj ľudí (voči hlásaniu evanjelia).

3,24

Substantívum ἀπολύτρωσις („vykúpenie“) definuje Božiu akciu vykonanú prostredníctvom Krista, ktorou Boh vyslobodil ľudstvo zo situácie hriešnosti. Obraz vykúpenia je inšpirovaný kúpou otrokov alebo vojnových zajatcov.

3,25

Spojenie προέθετο ἱλαστήριον vyjadruje, že Boh smrť svojho Syna označil za prostriedok odpustenia hriechov. Text je inšpirovaný opisom rituálu s krvou na Deň zmierenia (Lv 16,15-17). Pavlovi ide o paralelu medzi odstránením hriechov krvou capy a krvou Syna.

3,27

Sloveso ἐξεκλείσθη („bolo/je vylúčené“) je teologický pasív – tým, že Boh ustanovil svojho Syna za prostredníka zmierenia pre všetkých, pre Židov je vylúčená možnosť chváliť sa svojím statusom – jedinečnosťou v porovnaní s inými národmi.

3,28

Sloveso λογιζόμεθα tu nevyjadruje osobné presvedčenie v zmysle „nazdávame sa, myslíme si“, ale istotu: „vieme“.

3,30

Podstatné mená περιτομή a ἀκροβυστία sú metonymiou pre obrezaných a neobrezaných ľudí. Predložky ἐκ a διὰ, ktoré sa vzťahujú na vieru, nevyjadrujú zmenu vo význame, ale štylistickú variáciu – obe poukazujú na inštrumentalitu viery v procese ospravedlnenia.

3,31

Sloveso ιστάνομεν tu má význam „dodržiavame, plníme“. Pavol na tomto mieste pod zákonom myslí Tóru a vyjadruje myšlienku, že vierou človek dodržiava to, čo opisuje Tóra – najmä v príbehu Abraháma, ktorý bol ospravedlnený na základe viery, čo je tematikou kap. 4.

Intertextové prepojenia

- [3,2]
9,4; Dt 4,7-8; Ž 103,7; 147,19-20.
- [3,3]
9,6; 11,1.29; Ž 89,30-37; 2 Tim 2,13.
- [3,4]
Ž 116,11/Ž 51,6.
- [3,5]
9,14; Jób 34,12-17.
- [3,8]
6,1.
- [3,9]
1,18 – 2,25; 3,23; Sir 8,5.
- [3,10-11]
Ž 14,1-3; 53,2-4; Kaz 7,20.
- [3,13]
Ž 5,10; 140,4.
- [3,14]
Ž 10,7.
- [3,15-17]
Prís 1,16; Iz 59,7-8.
- [3,18]
Ž 36,2.
- [3,19]
7,7.
- [3,20]
Ž 143,2; Gal 2,16/7,7.
- [3,21]
Iz 51,6-8; Sk 10,43.
- [3,22]
1,17; Gal 2,16; Flp 3,9.
- [3,23]
3,9; 5,12.
- [3,24]
Ef 2,8; Tít 3,7/5,1-2; Ef 1,7.
- [3,25]
Lv 16,12-15; Sk 17,31; 1 Jn 4,10.
- [3,27]
8,2; 1 Kor 1,29-31.

[3,28]

5,1; Gal 2,16.

[3,29]

10,12.

[3,30]

Dt 6,4; Gal 3,20; Jak 2,19/4,11-12.

[3,31]

8,4; Mt 5,17.

Rimanom 4

Preklad

¹ Čo teda povieme? Čo dosiahol Abrahám, náš praotec podľa tela? ² Ak by bol Abrahám ospravedlnený zo skutkov, mal by sa čím chváliť, ale nie pred Bohom. ³ Ved' čo hovorí Písmo? „Ale Abrahám uveril Bohu a počítalo sa mu to za spravodlivosť.“ ⁴ Tomu, kto pracuje, mzda sa nedáva z milosti, ale z povinnosti. ⁵ Tomu však, kto nepracuje, ale verí v toho, ktorý ospravedľňuje bezbožného, jeho viera sa počíta za spravodlivosť. ⁶ Podobne aj Dávid blahosláví človeka, ktorému Boh počíta spravodlivosť bez skutkov: ⁷ Blahoslavení, ktorým sa odpustili neprávosti a zakryli hriechy, ⁸ blahoslavený človek, ktorému Pán hriech nezapočíta. ⁹ Hovorí sa toto blahoslavenstvo len o obrezaných alebo aj o neobrezaných? Ved' hovoríme: „Abrahámovi sa viera počítala za spravodlivosť.“ ¹⁰ Ako sa mu teda počítala? Ako obrezanému či neobrezanému? Nie ako obrezanému, ale neobrezanému. ¹¹ Znak, ktorým je obriezka, dostal ako pečať spravodlivosti z viery, ktorú mal už ako neobrezaný. A to preto, aby bol otcom všetkých, čo veria ako neobrezaní, aby sa to počítalo za spravodlivosť aj im, ¹² ako aj otcom obrezaných, pre tých, ktorí nielen sú z obriezky, ale tiež kráčajú v šľapajach viery nášho otca Abraháma, ktorú mal ako neobrezaný.

¹³ Ved' prisľúbenie, že bude dedičom sveta, nebolo dané Abrahámovi a jeho potomstvu na základe zákona, ale prostredníctvom spravodlivosti z viery. ¹⁴ Ak by boli dedičmi tí, čo sú zo zákona, viera by bola neúčinná a prisľúbenie zrušené. ¹⁵ Ved' zákon so sebou prináša Boží hnev. Kde totiž niet zákona, niet ani priestupku. ¹⁶ Preto hovoríme o spravodlivosti z viery, aby to bolo z milosti a aby prisľúbenie bolo platné pre celé potomstvo, nielen pre to zo zákona, ale aj pre to z viery, akú mal Abrahám. On je otcom nás všetkých, ¹⁷ ako je napísané: „Ustanovil som ťa za otca mnohých národov,“ – pred Bohom, ktorému uveril a ktorý oživuje mŕtvych a volá k jestvovaniu to, čo nie je. ¹⁸ On proti nádeji v nádeji uveril, že sa stane otcom mnohých národov, podľa slova: „Také bude tvoje potomstvo.“ ¹⁹ A neochabol vo viere, keď zbadal, že jeho telo je už odumreté – mal totiž asi sto rokov – a že je odumreté aj Sárino materské lono. ²⁰ Voči Božiemu prisľúbeniu nezapochyboval neverou, ale zosilnel vo viere a vzdal Bohu slávu. ²¹ Bol úplne presvedčený, že Boh má aj moc urobiť to, čo sľúbil. ²² Preto sa mu to počítalo za spravodlivosť.

²³ No nielen kvôli nemu samému bolo napísané: „Počítalo sa mu to,“ ²⁴ ale aj kvôli nám. Bude sa to počítať aj nám, čo veríme v toho, ktorý vzkriesil z mŕtvych Ježiša, nášho Pána, ²⁵ ktorý bol vydaný pre naše hriechy a vzkriesený pre naše ospravedlnenie.

Poznámky

4,1

V tejto vete sa nachádza elipsa – vynechanie opytovacieho zámena tí („čo“) pred slovesom εὑρηκέναι zo štylistických dôvodov. V preklade je potrebné toto opytovacie zámeno doplniť („čo našiel“), lebo sa vo vete v skutočnosti vyskytuje dvakrát, hoci Pavol ho raz vynechal.

4,3

Pavol cituje Gn 15,6 ako dôkaz, že Abrahám nebol ospravedlnený zo skutkov, ale z viery. Pavol v citáte nahrádza úvodnú spojku καί („a“) odporovacou δέ („ale“), aby vyjadril kontrast k hypotetickému ospravedlneniu zo skutkov, ktorý formuluje vo v. 2.

4,6

Slovo μακαρισμός („blahoslavenstvo“) je podstatné meno spojené so slovesom λέγει („hovorí“), čo sa dá preložiť ako „blahoslavi“. Pavol v týchto veršoch cituje Ž 31,1-2, aby ukázal, že Boh neospravedľuje na základe skutkov. Odpustenie hriechov a ospravedlnenie sú vlastne rovnaké skutočnosti.

4,9

Otázka v prvej časti verša zahŕňa elipsu: ako predikát slova „blahoslavenstvo“ je potrebné doplniť sloveso λέγεται („je povedané, je vyslovené, hovorí sa“).

4,10

Abrahám bol ospravedlnený z viery ešte v čase, keď bol neobrezaný – tak sa podobal na pohanov, ktorí sú neobrezaní.

4,11

Spojenie σημειον περιτομῆς je vysvetľujúci genitív – znamenie, ktoré spočíva v obriezke. V prípade δικαιοσύνη τῆς πίστεως je to genitív pôvodu – spravodlivosť pochádzajúca z viery. A predchádzajúce spojenie σφραγίς τῆς δικαιοσύνης je objektový genitív – pečať spravodlivosti. Podľa Pavla je Abraháмова obriezka pečatou – potvrdením a viditeľným znamením – jeho spravodlivosti. Predložková väzba δι' ἀκροβυστίας vyjadruje okolnosť („v neobriezke, ako neobrezaní“). Spojenie εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πατέρα je infinitív cieľa, ktorý definuje Abrahámovu úlohu v dejinách spásy – byť otcom veriacich z pohanstva.

4,12

Pavol v tomto verši hovorí o Abrahámovom otcovstve voči Židom, ktorí napodobňujú jeho vieru. Ide o komplementárnu skupinu k veriacim pohanom z v. 11.

4,13

Aj tento verš obsahuje elipsu. K datívu „Abrahámovi a jeho potomstvu“ je potrebné v preklade doplniť sloveso, napr. „bol daný, bol urobený“ ako subjekt podstatného mena ἡ ἐπαγγελία („prísľub“). Prísľub zeme (Gn 12,7) Pavol univerzalizuje a z Abraháma robí dediča sveta. Spojka ἥ má zlučovaciu funkciu („a“).

4,16

Abrahámovým potomstvom sú aj pohania, ktorí majú vieru ako on. Pavol tu rozširuje koncept Abrahámovho potomstva. Pri väzbe ἐκ πίστεως Ἀβραάμ nejde o subjektový genitív („Abraháмова viera“), ale o genitív kvality („abrahámovská viera, viera, akú mal Abrahám“).

4,17

Predikáciou, že Boh oživuje mŕtvych, Pavol pripravuje vetu o vzkriesení Ježiša vo v. 24. Spojka ὥς tu má význam „k, ku“.

4,19

Abraháмова neschopnosť mať deti vo vysokom veku a Sárina neplodnosť je metaforicky opísaná jazykom smrti. Abraháмова viera, že Boh môže dať jeho odumretému telu schopnosť splodiť potomka, je paralelou k viere kresťanov v Božiu moc prejavenu pri vzkriesení Ježiša z mŕtvych.

4,24

Pavol prechádza od diskusie o Abrahámovi k súčasnej situácii kresťanov a aplikuje na nich to, čo platilo o ňom – aj kresťanom Boh počíta ich vieru za spravodlivosť. Formulácia μέλλει λογίζεσθαι („má sa počítať, bude sa počítať“) nepoukazuje na konečné ospravedlnenie pri poslednom súde, ale z časového bodu Abrahámovho príbehu hodnotí situáciu kresťanov.

4,25

Predložka διὰ + A má význam „pre“. Pavol vyjadruje myšlienku, že Kristus bol vydaný iba pre naše hriechy – aby ich následky prebral na seba, a tak nás od nich oslobodil. V druhej polovici verša má διὰ finálny zmysel „pre [aby sa niečo stalo]“.

Intertextové prepojenia

[4,1]

Gal 3,6-9.

[4,3]

Gn 15,6; Gal 3,6; Jak 2,14.20-24.

[4,4]

11,6.

[4,7-8]

Ž 32,1-2.

[4,9]

4,3.

[4,11]

Gn 17,10-11; Gal 3,6-8.

[4,13]

Gn 12,7; 18,18; 22,17-18; Sir 44,21; Gal 3,16-18.29.

[4,14]

Gal 3,18.

[4,15]

3,20; 5,13; 7,8; Gal 3,19.

[4,16]

Sir 44,19; Gal 3,7-9.

[4,17]

Gn 17,5; Hebr 11,19/Iz 48,13.

[4,18]

Gn 15,5.

[4,19-20]

Gn 17,17; Hebr 11,11.

[4,21]

Gn 18,14; Lk 1,37.

[4,22]

Gn 15,6.

[4,24]

10,9; 1 Pt 1,21.

[4,25]

Iz 53,4-5.12; 1 Kor 15,17; 1 Pt 1,3/8,11.

Rimanom 5

Preklad

¹ Keďže sme teda ospravedlnení z viery, žijeme v pokoji s Bohom prostredníctvom nášho Pána Ježiša Krista. ² Pomocou neho máme vierou aj prístup k tejto milosti, v ktorej stojíme, a tiež sa chválime nádejou na Božiu slávu. ³ A nielen ňou, ale chválime sa aj v súženiach, lebo vieme, že súženie prináša vytrvalosť, ⁴ vytrvalosť osvedčenosť a osvedčenosť nádej. ⁵ A nádej nezahanbuje, lebo Božia láska je vyliata v našich srdciach prostredníctvom Ducha Svätého, ktorý nám bol daný. ⁶ Lebo keď sme boli ešte bezmocní – ešte v tom čase –, Kristus zomrel za bezbožných. ⁷ Veď sotva niekto zomrie za spravodlivého, no za dobro sa azda niekto aj odhodlá zomrieť. ⁸ Boh dokazuje svoju lásku k nám tým, že Kristus zomrel za nás, keď sme boli ešte hriešnici. ⁹ Tým skôr, keď sme teraz ospravedlnení jeho krvou, budeme prostredníctvom neho zachránení od hnevu. ¹⁰ Veď ak sme boli zmierení s Bohom smrťou jeho Syna, keď sme boli nepriateľmi, tým skôr budeme zachránení jeho životom, keď sme už zmierení. ¹¹ A budeme nielen zachránení: ale sa tiež chválime v Bohu prostredníctvom nášho Pána Ježiša Krista, pomocou ktorého sme teraz dosiahli zmierenie.

¹² A teda: ako kvôli jednému človekovi povstal vo svete hriech a pre hriech smrť, tak aj smrť prešla na všetkých ľudí, lebo všetci zhrešili. ¹³ Hriech bol vo svete už pred tým, než bol daný zákon, ale hriech sa nepočíta, keď niet zákona. ¹⁴ No smrť kraľovala od Adama po Mojžiša aj nad tými, ktorí nezhrešili podobným priestupkom ako Adam; on je predobrazom toho, ktorý má prísť. ¹⁵ S darom to však nie je ako s previnením. Lebo ak previnením jedného zomreli mnohí, tým skôr sa na mnohých rozhojnila Božia milosť, teda dar milosti darovanej prostredníctvom jedného človeka, Ježiša Krista. ¹⁶ A s darom to nie je tak ako s následkom, ktorý nastal kvôli jednému, čo zhrešil. Lebo súd, ktorý nasledoval po jednom previnení, viedol k odsúdeniu, zatiaľ čo dar, ktorý prišiel po mnohých previneniach, priniesol ospravedlnenie. ¹⁷ Lebo ak previnením jedného smrť kraľovala prostredníctvom jedného, o koľko viac budú v živote prostredníctvom jedného, Ježiša Krista, kraľovať tí, čo prijímajú hojnosť milosti a daru spravodlivosti. ¹⁸ Tak teda ako previnením jedného človeka na všetkých ľudí prešlo odsúdenie na smrť, tak aj spravodlivým skutkom jedného človeka na všetkých ľudí prešlo ospravedlnenie smerujúce k životu. ¹⁹ Veď ako sa neposlušnosťou jedného človeka mnohí stali hriešnikmi, tak budú aj poslušnosťou jedného človeka mnohí ustanovení za spravodlivých. ²⁰ A ešte k tomu prišiel zákon, aby sa rozhojnilo previnenie. Ale kde sa rozhojnil hriech, ešte viac sa rozhojnila milosť, ²¹ aby tak ako hriech kraľoval smrťou, tak aj milosť kraľovala spravodlivosťou smerujúcou k večnému životu prostredníctvom Ježiša Krista, nášho Pána.

Poznámky

5,1

Na vyjadrenie vzťahu medzi ľuďmi ospravedlnenými na základe viery a Bohom Pavol používa pojem „pokoj“ pochádzajúci z domény medziľudských vzťahov.

5,2

Výraz „prístup“ (προσγωγή) pochádza z domény kultu a označuje privilégiu kultového personálu vstúpiť pred Božiu tvár (napr. Ez 44,13.15). Stav pokoja s Bohom Pavol opisuje ako milosť, do ktorej môžu veriaci vstúpiť.

5,5

Obraz vyliatia Božej lásky do srdca človeka je inšpirovaný SZ textami, ktoré hovoria o vylievaní Božieho hnevu (Iz 42,25), ale aj milosrdenstva (Sir 18,11), požehnania (Mal 3,10), Ducha (Joel 3,1.2).

5,6

Väzba ἔτι κατὰ καιρὸν („ešte vtedy/ešte v tom čase“) zosilňuje časový aspekt vyjadrený absolútnym genitívom ἔτι ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν („keď sme ešte boli bezmocní“).

5,7

Výraz τοῦ ἀγαθοῦ je pravdepodobne neutrum a označuje dobrú vec – slobodu, vlasť, zákon, priateľstvo – , za ktorú sa človek podujme zomrieť.

5,9-10

Pavol tu používa argument a fortiori alebo od menšieho k väčšiemu, čo naznačuje spojenie πολλῶ μᾶλλον („o koľko viac/oveľa viac“), a vyjadruje, že budúca spása veriacich je istá, keďže už v minulosti – kým boli v stave nepriateľstva s Bohom – ich Boh ospravedlnením spasil.

5,11

Verš sa začína elipsou. K slovám οὐ μόνον δέ („a nielen“) sa musí doplniť a v preklade reflektovať spojenie καταλλαγέντες σωθησόμεθα z predchádzajúceho verša.

5,12

Predložka διὰ tu neoznačuje prostriedok alebo nástroj – hriech nevstúpil do sveta takpovediac zvonku prostredníctvom Adama – , ale príčinu: hriech

sa objavil vo svete kvôli nemu. Spojenie ἐφ' ᾧ má kauzálny význam „lebo“. Hriech je príčinou smrti, nie naopak.

5,14

Výraz τύπος („predobraz, vzor“) označuje Adama ako model na pochopenie významu Krista. Oboch spája ich vplyv na celé ľudstvo. V udalosti Adamovho hriechu Pavol vidí predobraz spásy prinesenej Kristom.

5,15

Predložková väzba ἐν χάριτι (dosl. „v milosti“) je modálnym atribútom substantíva ἡ δωρεά („dar“) a vysvetľuje, akým spôsobom Boh udelil ľudstvu dar – ponúknutím milosti prostredníctvom Kristovej smrti. Spojenie τῇ τοῦ ἐνὸς ἀνθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ je prístavkom k datívu χάριτι, čím Pavol špecifikuje, o akú milosť ide – tú, ktorú Boh ľudstvu daroval v Kristovi.

5,18

K číslovke „jedného“ (ἐνός) musí sa doplniť podstatné meno „človeka“ (ἀνθρώπου), ako je to vo v. 12. Pavol vo veršoch 18-19 poukazuje na podobnosť medzi Adamom a Kristom, ktorá spočíva v ovplyvnení ľudstva jedným človekom – tak Adamom, ako Kristom. K podstatnému menu „odsúdenie“ (κατάκριμα) je potrebné doplniť genitív „smrti/na smrť“ (θανάτου). Slovné spojenie „spravodlivý skutok“ (δικαίωμα) je na tomto mieste metonymiou pre Ježišovu smrť opísanú v 3,24-25. Genitív ζωῆς v spojení δικαίωσιν ζωῆς je genitív cieľa s prekladom „ospravedlnenie smerujúce k životu“.

5,20

Slovesom „dodatočne prišiel“ (παρεισῆλθεν) Pavol vyjadruje, že zákon prišiel na svet dodatočne k hriechu a smrti.

Intertextové prepojenia

[5,1]

3,24-28; Gal 2,16.

[5,2]

Ef 2,18; 3,12.

[5,4]

2 Kor 12,9-10; Jak 1,2-4; 1 Pt 1,5-7; 4,12-14.

[5,5]

8,14-16; Ž 22,5-6; 25,20.

[5,8]

Jn 3,16; 1 Jn 4,10.19.

[5,9]

1,18; 1 Sol 1,10.

[5,10]

8,7-8; 2 Kor 5,18; Kol 1,21-22.

[5,12]

Gn 2,17; 3,1-19; Múd 2,24/3,19.23.

[5,13]

4,15.

[5,14]

1 Kor 15,21.

[5,18]

1 Kor 15,21-22.

[5,19]

Iz 53,11; Flp 2,8-9.

[5,20]

4,15; 7,7-8; Gal 3,19.

[5,21]

6,23.

Rimanom 6

Preklad

¹ Čo teda povieme? Budeme zotrvať v hriechu, aby sa rozhojnila milosť? ² Vôbec nie! My, čo sme zomreli hriechu, ako by sme v ňom mohli ešte žiť? ³ Alebo neviete, že všetci, čo sme boli pokrstení v Krista Ježiša, v jeho smrť sme boli pokrstení? ⁴ Spolu s ním sme teda boli pochovaní krstom do jeho smrti, aby tak, ako bol Kristus vzkriesený z mŕtvych Otcovou slávou, aj my sme kráčali v novosti, ktorou je život. ⁵ Lebo ak sme zrástli so smrťou podobnou jeho smrti, budeme zrastení aj s jeho zmŕtvychvstaním. ⁶ To predsa vieme, že náš starý človek bol s ním ukrižovaný, aby bolo hriešne telo zničené a prestali sme tak už otročiť hriechu. ⁷ Veď ten, kto zomrel, je ospravedlnený od hriechu. ⁸ Ale ak sme zomreli s Kristom, veríme, že s ním budeme aj žiť. ⁹ Vieme, že Kristus vzkriesený z mŕtvych už neumiera, smrť nad ním už nepanuje. ¹⁰ Smrťou, ktorou zomrel, raz navždy zomrel hriechu, a životom, ktorým žije, žije pre Boha. ¹¹ Tak zmýšľajte o sebe aj vy: že ste mŕtvi hriechu a žijete pre Boha v Kristovi Ježišovi.

¹² Nech teda hriech nekraľuje prostredníctvom vášho smrteľného tela, aby ste tak neposlúchali jeho žiadosti; ¹³ ani nevydávajte časti svojho tela hriechu ako zbrane určené na nepravosť, ale vydajte sa Bohu ako živí čo vstali z mŕtvych, a časti svojho tela vydajte Bohu ako zbrane určené na spravodlivosť. ¹⁴ A hriech už nebude panovať nad vami, lebo nie ste pod zákonom, ale pod milosťou.

¹⁵ Čo teda? Budeme azda hrešiť, lebo nie sme pod zákonom, ale pod milosťou? Vôbec nie! ¹⁶ Neviete, že komu sa vydávate za otrokov, aby ste ho poslúchali, ste otrokmi toho, koho poslúchate: buď hriechu smerujúcemu k smrti, alebo poslušnosti smerujúcej k spravodlivosti? ¹⁷ No Bohu vďaka, že hoci ste boli otrokmi hriechu, zo srdca ste poslúchli základ učenia, ktoré vám bolo odovzdané. ¹⁸ A oslobodení od hriechu stali ste sa služobníkmi spravodlivosti. ¹⁹ Hovorím ľudsky pre slabosť vášho tela. Ako ste vydávali časti vášho tela za otrokov nečistote a nepravosti na páchanie nepravosti, tak teraz ich vydávajte za otrokov spravodlivosti na posvätenie. ²⁰ Lebo keď ste boli otrokmi hriechu, boli ste slobodní od spravodlivosti. ²¹ Aké ovocie ste vtedy prinášali? Teraz sa za to hanbíte, veď následkom toho všetkého je smrť. ²² No teraz, keď ste oslobodení od hriechu a stali ste sa Božími služobníkmi, máte ovocie na posvätenie a výsledok toho je večný život. ²³ Lebo mzda, ktorú vypláca hriech, je smrť, ale dar, ktorý dáva Boh, je večný život v Kristovi Ježišovi, našom Pánovi.

Poznámky

6,2

Na vyjadrenie definitívneho oddelenia kresťana od hriechu Pavol používa metaforu zomretia.

6,3

Predložka εις („do, v“) nemá význam lokálny, ale vzťahový v zmysle, že pokrstený človek sa dostáva do vzťahu s Ježišom Kristom.

6,4

Obrazom pochovania s Kristom Pavol chce vyjadriť úzku spolupatričnosť medzi pokrsteným a Kristom. Sloveso συνθάπτω („pochovať spolu s niekým“) označuje polozenie do hrobu, v ktorom je už pochovaná iná osoba. Genitív ἐν καινότητι ζωῆς (dosl. „v novosti života“) je vysvetľujúci: pod novosťou, v ktorej majú pokrstení kráčať, Pavol má na mysli skutočný život, teda život získaný od Krista.

6,5

Adjektívum σύμφυτοι („spoluzrastení“) pochádza z oblasti biológie. V aplikácii na ľudí vyjadruje, že to, s čím je človek obrazne zrastený, je súčasťou jeho osoby. Výraz ὁμοίωμα („podobnosť“) vyjadruje, že v krste veriaci nezomreli skutočne ako Ježiš, ale len obrazne. V druhej časti verša je elipsa, pri ktorej pred spojenie τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα je potrebné doplniť σύμφυτοι τῷ ὁμοιώματι alebo len σύμφυτοι. Pavol používa metaforu zrastenia aj na vyjadrenie participácie kresťanov na Kristovom vzkriesení.

6,10

Vzťahné zámeno ὅ, použité dvakrát v tomto verši, je akuzatív, ktorý sa v prvom prípade vzťahuje na smrť a v druhom na život.

6,12

Predložka ἐν tu môže mať aj inštrumentálny význam, čím by Pavol vyjadroval myšlienku, že hriech používa telo a jeho žiadosti ako prostriedok na získanie vlády nad človekom.

6,13

Väzba ὅπλα ἀδικίας/ὅπλα δικαιοσύνης je genitív cieľa alebo účinku: „zbrane vedúce k neprávosti/spravodlivosti“.

6,17

V druhej polovici verša je spojenie εις τύπον διδαχῆς objektom slovesa ὑπηκούσατε a vzťahná veta ὃν παρεδόθητε modifikuje akuzatív τύπον. Podstatné meno τύπος označuje niečo ako zhutnenie, zhrnutie alebo vzor učenia. Pavol má asi na mysli nejakú základnú kerygmu o Ježišovom umučení a vzkriesení.

6,20

Datív τῇ δικαιοσύνῃ tu zastupuje genitív δικαιοσύνης.

6,21

Spojenie „ματ' ovocie“ má ten istý význam ako v 1,13: „prinášať ovocie“. Substantívum τέλος je tu vo význame „následok, výsledok, dôsledok“.

6,23

Genitívy τῆς ἁμαρτίας a τοῦ θεοῦ sú subjektové genitívy, ktoré vyjadrujú agensa deja – hriech ako mzdu vypláca smrť a Boh ako odmenu udeľuje večný život.

Intertextové prepojenia

- [6,1]
3,5-8.
- [6,2]
1 Pt 4,1.
- [6,3]
Gal 3,27.
- [6,4]
Kol 2,12; 1 Pt 3,21-22.
- [6,5]
Flp 3,101-1; 2 Tim 2,11.
- [6,6]
Gal 5,24; 6,14; Ef 4,22-23.
- [6,8]
1 Sol 4,17.
- [6,9]
Sk 13,34; 1 Kor 15,26; 2 Tim 1,10; Zjv 1,18.
- [6,10]
Hebr 9,26-28; 1 Pt 3.18.
- [6,11]
2 Kor 5,15; 1 Pt 2,24.
- [6,12]
Gn 4,7.
- [6,13]
12,1; Ef 2,5/5,14; Kol 3,5.
- [6,14]
Gal 5,18; 1 Jn 3,6.
- [6,15]
5,17.21.
- [6,16-18]
Jn 8,32-36.
- [6,16]
Jn 8,31-34; 2 Pt 2,19.
- [6,20]
Jn 8,34.
- [6,21]
8,6.13; Prís 12,28; Ez 16,61.63.
- [6,22]
1 Pt 1,9.
- [6,23]
Gn 2,17; Gal 6,7-9; Jak 1,15.

Rimanom 7

Preklad

¹ Vari neviete, bratia – veď hovorím takým, čo poznajú zákon, – že zákon panuje nad človekom, kým žije? ² Veď vydatú ženu viaže zákon, kým muž žije. Ak muž zomrie, je oslobodená od zákona muža. ³ Kým teda muž žije, budú ju volať cudzoložnicou, ak sa stane ženou iného muža. No keď muž zomrie, je slobodná od zákona, a tak nie je cudzoložnicou, ak sa stane ženou iného muža. ⁴ Tak ste aj vy, bratia moji, odumreli zákonu prostredníctvom Kristovho tela, aby ste patrili inému, tomu, ktorý bol vzkriesený z mŕtvych, aby sme prinášali ovocie Bohu. ⁵ Lebo kým sme boli v tele, prostredníctvom častí nášho tela pôsobili vášne, ktoré vyvolával zákon, a prejavovali sa v hriechoch, a tak sme prinášali ovocie smrti. ⁶ No teraz sme oslobodení od zákona, lebo sme zomreli tomu, čo nás držalo v zajatí, aby sme tak slúžili novým spôsobom, teda v Duchu, a nie starým spôsobom, teda podľa litery.

⁷ Čo teda povieme? Je zákon hriechom? Vôbec nie! Ale hriech by som nepoznal, keby nebolo zákona. Veď ani by som nevedel o žiadostivosti, keby zákon nehovoril: „Nepožiadaj.“ ⁸ Ale hriech sa chopil príležitosti a prostredníctvom prikázania vzbudil vo mne každý druh žiadostivosti, lebo bez zákona bol hriech mŕtvy. ⁹ Ja som kedysi žil bez zákona, ale keď prišlo prikázanie, hriech ožil, ¹⁰ no ja som zomrel. A bolo mi zjavné, že prikázanie, ktoré bolo pre život, práve ono bolo na smrť. ¹¹ Lebo hriech sa chopil príležitosti a prostredníctvom prikázania ma zviedol, a tak ma zabil. ¹² Tak teda zákon je svätý, aj prikázanie je sväté, spravodlivé a dobré.

¹³ Teda to dobré sa mi stalo smrťou? Vôbec nie! Ale hriech, aby sa ukázal ako hriech, spôsobil mi cez to dobré smrť, aby sa tak hriech prostredníctvom prikázania stal nadmieru hriešnym. ¹⁴ Veď vieme, že zákon je duchovný, ale ja som telesný, predaný do područia hriechu. ¹⁵ Veď nerozhodujem o tom, čo robím, keďže nerobím to, čo chcem, ale robím to, čo nenávidím. ¹⁶ No ak robím to, čo nechcem, prisviedčam zákonu, že je dobrý. ¹⁷ Potom to však už nerobím ja, ale hriech, ktorý vo mne prebýva. ¹⁸ Viem totiž, že vo mne, čiže v mojom tele, neprebýva dobro; veď chcieť dobro je v mojej moci, ale robiť dobro nie je. ¹⁹ Veď nerobím dobro, ktoré chcem, ale robím zlo, ktoré nechcem. ²⁰ No ak robím to, čo nechcem, už to nerobím ja, ale hriech, ktorý vo mne prebýva. ²¹ Nachádzam teda takú zákonitosť, že keď chcem robiť dobro, v mojej moci je robiť zlo. ²² V súlade s vnútorným človekom radostne súhlasím s Božím zákonom, ²³ ale v častiach svojho tela pozorujem inú zákonitosť, ktorá odporuje zákonu mojej mysle a robí ma zajatcom v zákone hriechu, ktorý je v častiach môjho tela. ²⁴ Ja úbohý človek! Kto ma vyslobodí z tohto tela, ktoré vedie do smrti? ²⁵ Ale nech je Bohu vďaka prostredníctvom Ježiša Krista, nášho Pána! Ja sám teda myslou slúžim Božiemu zákonu a telom zákonu hriechu.

Poznámky

7,2

V tejto vete je τῷ ζῶντι ἀνδρί časový datív („kým muž žije“) a νόμῳ má inštrumentálny význam („zákonom“). Pavol nezdôrazňuje pripútanosť ženy k mužovi, ale k zákonu, ktorý ju viaže k mužovi. Po smrti muža je žena oslobodená od predpisu Tóry, ktorý ju viazal na jej manžela.

7,4

V aplikácii obrazu ide Pavlovi o vyjadrenie toho, že smrťou iného – Ježišovou smrťou na kríži – sú adresáti slobodní od zákona, tak ako sa žena stane slobodná od zákona smrťou jej muža. Spojenie σώμα τοῦ Χριστοῦ („telo Krista“) je metonymiou pre Ježišovo ukrižovanie.

7,5

Pri spojení τὰ παθήματα τῶν ἁμαρτιῶν (dosl. „vášne hriechov“) ide o objektový genitív – vaše, ktoré sa prejavujú v hriechoch. Datív ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν môže mať inštrumentálny význam („prostredníctvom/pomocou častí nášho tela“).

7,6

Genitívy πνεύματος a γράμματος sú vysvetľujúce – definujú, v čom spočíva nový a starý spôsob života kresťana.

7,8

Pavol si tu hriech predstavuje ako dispozíciu skrytú v človekovi, ktorá sa prebudí a premení na hriešny skutok pri stretnutí s prikázaním. Zákon, pod ktorým Pavol má na mysli Tóru, dokáže byť teda hriechom použitý.

7,8

Adjektívum „mŕtvy“ má zmysel „neúčinný“.

7,14

Jedinečná u Pavla je veta o duchovnosti (πνευματικός) zákona, ktorou Pavol opisuje jeho pôvod a funkciu reprezentovať Boha medzi ľuďmi. Obraz zapredania pod hriechom (ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν) evokuje hriech ako otrokára, ktorý má otrokov vo svojej moci.

7,15

Sloveso γινώσκω tu nemá význam „chápať, rozumieť, vedieť“, ale „určiť, rozhodnúť sa, podujat’ sa, mať v úmysle“. Pavol chce tým povedať, že človek zapredaný do vlastníctva hriechu – ako otrok v moci otrokára – nie je autonómny vo svojom konaní. Tento verš pripomína filozofický diskurz o akrázii – neschopnosti sebakontroly a konania proti vlastnému úsudku.

7,17

Obraz osídlenia človeka hriechom pripomína posadnutie démonom.

7,21

Datívna väzba τῷ θελοντι ἐμοί sa syntakticky viaže k akuzatívu νόμων a určuje, pre koho platí spomínaný princíp. Slovo νόμος tu neoznačuje Tóru, ako v predchádzajúcich veršoch, ale princíp, ktorý je definovaný v závere verša, – že človek dokáže robiť iba zlo.

7,23

Pavol používa obraz zajatia a otroctva na opis situácie Ja. Tak ako podrobené a zajaté národy musia poslúchať zákony svojich dobyvateľov, tak je aj Ja vydané zákonu hriechu. Predložka ἐν vo väzbe ἐν τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας má lokálny význam: zákon hriechu je ako cudzie teritórium, v ktorom je človek zajatý.

Intertextové prepojenia

[7,2]

1 Kor 7,39.

[7,5]

6,21; 8,6.13.

[7,6]

8,2; 2 Kor 3,6.

[7,7]

3,20; Ex 20,17; Dt 5,21.

[7,8]

5,13.20; 1 Kor 15,56/4,15.

[7,10]

Lv 18,5.

[7,11]

Gn 3,13; Hebr 3,13.

[7,12]

1 Tim 1,8.

[7,13]

4,15; 5,20.

[7,14]

8,7-8; Ž 51,7.

[7,18]

Gn 6,5; 8,21; Flp 2,13.

[7,23]

Gal 5,17; 1 Pt 2,11.

[7,25]

1 Kor 15,57.

Rimanom 8

Preklad

¹ A tak teraz niet nijakého odsúdenia pre tých, čo sú v Kristovi Ježišovi.

² Veď zákon Ducha, ktorý dáva život v Kristovi Ježišovi, oslobodil ťa od zákona hriechu a tak od smrti. ³ Vzhľadom na bezmocnosť zákona, pretože bol slabý kvôli telu, Boh poslal svojho Syna v podobe hriešneho tela a ako obeť za hriech a tým odsúdil hriech v tele, ⁴ aby sa požiadavka zákona naplnila cez nás, ktorí nežijeme podľa tela, ale podľa Ducha.

⁵ Lebo tí, čo žijú podľa tela, myslia na telesné veci, ale tí, čo žijú podľa Ducha, myslia na duchovné veci. ⁶ A telesné zmýšľanie znamená smrť, ale duchovné zmýšľanie život a pokoj. ⁷ Preto je telesné zmýšľanie nepriateľstvom voči Bohu; nepodriaďuje sa totiž Božiemu zákonu, veď sa ani nemôže podriaďiť. ⁸ A tí, čo žijú v tele, nemôžu sa páčiť Bohu. ⁹ Vy však nežijete v tele, ale v Duchu, keďže Boží Duch prebýva vo vás. No kto nemá Kristovho Ducha, ten nie je jeho. ¹⁰ Ale ak je vo vás Kristus, telo je síce pre hriech mŕtve, no Duch je život pre spravodlivosť. ¹¹ Keďže Duch toho, ktorý vzkriesil Ježiša z mŕtvych, prebýva vo vás, ten, čo vzkriesil Krista z mŕtvych, oživí aj vaše smrteľné telá prostredníctvom svojho Ducha, ktorý prebýva vo vás.

¹² Tak teda, bratia, sme dlžníkmi, – nie však telu, aby sme žili podľa tela.

¹³ Lebo ak žijete podľa tela, zomriete. Ak však Duchom umŕtvujete skutky tela, budete žiť. ¹⁴ Veď všetci, ktorých vedie Boží Duch, sú Božími synmi. ¹⁵ Veď ste nedostali ducha, ktorý vedie do otroctva, aby ste opäť žili v strachu, ale dostali ste Ducha, ktorý vedie k adoptívnemu synovstvu, v ktorom voláme: „Abba, Otče.“ ¹⁶ Sám Duch spolu s našim duchom dosvedčuje, že sme Božie deti. ¹⁷ A ak sme deti, sme aj dedičia – dedičia Boha a spoludedičia Krista, keďže s ním trpíme, aby sme s ním boli aj oslávení.

¹⁸ Nazdávam sa, že utrpenia tohto času sú neporovnateľné s budúcou slávou, ktorá sa pre nás zjaví. ¹⁹ A stvorenie s dychtivou túžbou očakáva zjavenie Božích synov. ²⁰ Veď stvorenie bolo podrobené márnosti nie dobrovoľne, ale prostredníctvom toho, ktorý ho podrobil, ale zároveň mu dal nádej, ²¹ pretože aj samo stvorenie bude vyslobodené z otroctva skazy pre slobodu slávy Božích detí. ²² Vieme predsa, že celé stvorenie spoločne vzdychá a spoločne trpí pôrodnými bolesťami až doteraz. ²³ A nielen ono, ale aj tí, čo majú prvotiny, teda Ducha, aj my sami v sebe vzdycháme a očakávame adoptívne synovstvo – vykúpenie svojho tela. ²⁴ Veď v nádeji sme boli spasení. Ale ak vidíme to, v čo dúfame, už v to nedúfame. Lebo kto dúfa v niečo, čo vidí? ²⁵ No keďže dúfame v niečo, čo nevidíme, trpezlivo to očakávame. ²⁶ Tak nám aj Duch pomáha v našej slabosti, lebo ani nevieme, ako sa treba modliť, ale sám Duch sa prihovára

za nás nevysloviteľnými vzdychmi. ²⁷ A ten, ktorý skúma srdcia, pozná, aké je zmýšľanie Ducha, lebo sa prihovára za svätých tak, ako Boh chce. ²⁸ Vieme, že Boh vo všetkom pomáha tým, čo ho milujú a sú povolani podľa jeho rozhodnutia, ²⁹ lebo ktorých poznal predtým tých aj predurčil, aby sa stali podobnými obrazu jeho Syna, aby on bol prvorodený medzi mnohými bratmi. ³⁰ Tých, ktorých predurčil, tých aj povolal, a tých, ktorých povolal, tých aj ospravedlnil, a tých, ktorých ospravedlnil, tých aj oslávil.

³¹ Čo teda na to povieme? Ak je Boh za nás, kto je proti nám? ³² On neušetril ani vlastného Syna, ale vydal ho za nás všetkých. Ako by nám aj s ním nedaroval všetko?! ³³ Kto obžaluje Božích vyvolených? Boh je ten, ktorý ospravedľňuje. ³⁴ Kto ich odsúdi? Kristus Ježiš je ten, ktorý zomrel, dokonca bol vzkriesený, je aj po Božej pravici, ba aj sa prihovára za nás. ³⁵ Kto nás odlúči od Kristovej lásky? Azda súženie, úzkosť, prenasledovanie, hlad, nahota, nebezpečenstvo alebo meč? ³⁶ Ako je napísané: „Pre teba nás usmrcujú počas celého dňa a pokladajú nás za ovce na zabitie.“ ³⁷ Ale v tom všetkom úplne víťazíme vďaka tomu, ktorý nás miluje. ³⁸ A som presvedčený, že ani smrť, ani život, ani anjeli, ani kniežatstvá, ani prítomné veci, ani budúce veci, ³⁹ ani výška, ani hĺbka, ani nijaké iné stvorenie nás nebude môcť odlúčiť od Božej lásky, ktorá je v Kristovi Ježišovi, našom Pánovi.

Poznámky

8,2

Spojka καὶ vo väzbe τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου má konzekutívnu funkciu: „od zákona hriechu, ktorý vedie k smrti/a tak smrti“. Pavol tu dáva do kontrastu zákon, ktorý vedie k životu, a zákon, ktorý má za následok smrť.

8,3

Akuzatív τὸ ἀδύνατον τοῦ νόμου je akuzatív vzťahu: „vzhľadom na bezmocnosť zákona“. Väzba ἐν ᾧ tu uvádza dôvod: „lebo, kvôli“. Spojenie ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας („v podobe hriešneho tela“) poukazuje na Ježišovu rovnakosť s ľuďmi – aj on mal obyčajné telo ako každý človek. Výraz „podoba“ naznačuje, že Ježiš nebol hriešnik, ale ako Boží Syn žil v ľudskej telesnosti. Predložková väzba περὶ ἁμαρτίας pripomína dikciu Septuaginty, kde označuje obeť za hriech (napr. Lv 5,11; 7,37). Tento variant volí navrhovaný preklad.

8,6

Genitívy τῆς σαρκὸς a τοῦ πνεύματος sú genitívy kvality („telesné/duchovné zmýšľanie“).

8,9

Spojka εἴπερ má kauzálny význam: „keďže, pretože, veď predsa“. Podobne je to v prípade εἰ na začiatku vo v. 11. Pavol tu neformuluje podmienku, ale konštatuje skutočnosť, že kresťania sú obdarení Božím Duchom. Podobnú funkciu má táto spojka aj vo v. 17: keďže kresťania trpia s Kristom, sú jeho spoludedičmi a majú nádej na oslávenie s ním.

8,13

Metafora umŕtvenia označuje skoncovanie s istými typmi správania.

8,15

Spojením πάλιν εἰς φόβον (dosl. „opäť na strach“) Pavol reflektuje rozšírený motív helenistického sveta – život otroka v ustavičnom strachu a úzkosti. Kresťania nemusia viac žiť v strachu, lebo vďaka Božiemu Duchu boli adoptovaní za synov Boha. Podstatné meno υἰοθεσία je terminus technicus pre adoptciu. Pri genitívoch πνεύμα δουλείας a πνεύμα υἰοθεσίας ide o genitív smeru (alebo cieľa, účinku), čo navrhovaný preklad zachytáva formuláciami „ducha, ktorý vedie do otroctva“ a „Ducha, ktorý vedie k adoptívnemu synovstvu“.

8,18

Akuzatívna väzba εἰς ἡμᾶς zastupuje jednoduchý datív výhody s významom „pre nás“.

8,20

Podriadenie stvorenia márnosti je predstava inšpirovaná Gn 3,17-18, podľa ktorej aj stvorenie nesie následky Adamovho hriechu. Logickým subjektom pasívneho tvaru ὑπετάγη („bolo podrobené“) je Boh. Akuzatívna väzba διὰ τὸν ὑποτάξαντα neuvádza príčinu – v tom prípade by sa za výrazom skrýval Adam –, ale pôvodcu deja a tým je Boh.

8,21

Spojka ὅτι má kauzálny význam („lebo, pretože“): Pavol tu hovorí o istote oslobodenia stvorenia z otroctva skazy.

8,23

Πρὶ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ πνεύματος (dosl. „prvotinu Ducha“) ide o vysvetľujúci genitív – prvotinou je Duch. Metafora prvotín pochádza z poľnohospodárskej oblasti, kde označuje prvé ovocie, po ktorom nasleduje celá žatva. V Pavlovej aplikácii je dar Ducha zárukou a prvou časťou naplnenia spásy človeka.

8,24

Datív τῇ ἐλπίδι má modálny význam („v nádeji“) – udáva spôsob, akým je definitívna budúca spása prítomná v živote veriacich už teraz. Pavol chce asi vyjadriť myšlienku, že spása spočíva v darovaní nádeje. Slovo ἐλπίς v druhej polovici tohto verša metonymicky označuje predmet nádeje, čiže v čo kresťan dúfa.

8,25

Spojenie δι' ὑπομονῆς má modálny význam: „trpezlivosťou = trpezlivo“.

8,26

V nepriamej otázke v druhej časti verša má spojenie καθὸ δεῖ spresňujúcu funkciu vzhľadom na zámeno τί, ktoré je predmetom slovesa označujúceho modlitbu. Pavol tým ukazuje, že deficitom kresťanskej modlitby nie je jej obsah alebo predmet, ale spôsob – kresťania sami od seba nie sú schopní prednášať svoje modlitby v jazyku primeranom Bohu, a preto im Duch musí prísť na pomoc.

8,28

Logickým subjektom slovesa συνεργεῖ je Boh a výraz πάντα je akuzatív vzťahu, čo sa odráža v návrhu nového prekladu „Boh vo všetkom pomáha“.

Intertextové prepojenia

[8,2]

7,23-24; 2 Kor 3,17.

[8,3]

Sk 13,38; 15,10/Jn 3,16-17; 2 Kor 5,21; Gal 3,13; 4,4; Flp 2,7; Kol 1,22; Hebr 2,17; 4,15; 1 Jn 4,9.

[8,4]

Gal 5,16-25.

[8,6]

6,21; 7,5; 8,13; Gal 6,8.

[8,7]

5,10; Jak 4,4.

[8,8]

1 Jn 2,16.

[8,9]

1 Kor 3,16.

[8,10]

Gal 2,20; 1 Pt 4,6.

[8,13]

Gal 5,24; 6,8; Ef 4,22-24.

[8,14]

Gal 5,18.

[8,15]

Mk 14,36; Gal 4,5-6; 2 Tim 1,7.

[8,16]

Jn 1,12; Gal 3,26-29.

[8,17]

Gal 4,7; 1 Pt 4,13; 5,1.

[8,18]

2 Kor 4,17.

[8,20]

Gn 3,17-19.

[8,21]

2 Pt 3,12-13; Zjv 21,1.

[8,22]

2 Kor 5,2-5.

[8,23]

2 Kor 1,22; Gal 5,5.

[8,24]

2 Kor 5,7; Hebr 11,1.

[8,27]

Ž 139,1; 1 Kor 4,5.

[8,28-29]

Ef 1,4-14; 3,11.

[8,29]

Ef 1,5; 1 Pt 1,2.

[8,30]

Iz 45,25; 2 Sol 2,13-14.

[8,31]

Ž 118,6; Hebr 13,6.

[8,32]

Jn 3,16.

[8,33-34]

Iz 50,8.

[8,34]

Ž 110,1; Hebr 7,25; 1 Jn 2,1.

[8,36]

Ž 44,23; 1 Kor 4,9; 15,30; 2 Kor 4,11; 2 Tim 3,12.

[8,37]

1 Jn 5,4.

[8,38-39]

1 Kor 3,22; Ef 1,21; 1 Pt 3,22.

Rimanom 9

Preklad

¹ Hovorím pravdu v Kristovi, neklamem a dosvedčuje mi to aj moje svedomie v Duchu Svätom, ² že mám v srdci veľký žiaľ a neprestajnú bolesť. ³ Vedťúžim, aby som ja sám bol zavrhnutý od Krista namiesto svojich bratov, mojich príbuzných podľa tela. ⁴ Oni sú Izraeliti a im patrí Božie synovstvo, sláva, zmluvy, zákony, bohoslužba, a prisľúbenia. ⁵ Im patria praotcovia a k nim z ľudského pohľadu patrí Kristus. Ten, ktorý je nad všetkým, Boh, nech je požehnaný naveky. Amen.

⁶ Nie je možné, žeby zlyhalo Božie slovo. Vedťnie všetci, čo patria k Izraelu, sú Izraelom; ⁷ ani Abrahámovým potomstvom nie sú všetci, čo sú jeho deťmi, ale: „V Izákovi bude nazvané tvoje potomstvo.“ ⁸ Čiže deti pochádzajúce z tela nie sú deťmi, ktoré sú od Boha, ale deti pochádzajúce z prisľúbenia, tie sa považujú za potomstvo. ⁹ Vedťslovo prisľúbenia je toto: „V tomto čase prídem a Sára bude mať syna.“ ¹⁰ A nielen to, ale aj Rebeka počala s jedným mužom, s Izákom, naším otcom. ¹¹ Vedťkým sa ešte nenarodili jej synovia a neurobili nič dobré ani zlé, a aby zostalo platné Božie rozhodnutie o vyvolení, ¹² ktoré nie je zo skutkov, ale od toho, ktorý povoláva, bolo jej povedané: „Starší bude slúžiť mladšiemu,“ ¹³ ako je napísané: „Jakuba som miloval, ale Ezaua nenávidel.“

¹⁴ Čo teda povieme? Je azda Boh nespravodlivý? Vôbec nie. ¹⁵ VedťMojžišovi hovorí: „Zmilujem sa, nad kým sa zmilujem, a zľutujem sa, nad kým sa zľutujem.“ ¹⁶ Tak teda nezávisí to od toho, kto chce, ani od toho, kto beží, ale od Boha, ktorý sa zmilúva. ¹⁷ A Písmo hovorí faraónovi: „Práve na to som ťa ustanovil, aby som na tebe ukázal svoju moc a aby sa moje meno rozhlásilo po celej zemi.“ ¹⁸ Tak teda nad kým sa chce zmilovať, nad tým sa zmiluje, a koho chce zatvrdiť, toho zatvrdí.

¹⁹ Povieš mi teda: „Prečo ešte karhá? Vedťkto sa jeho vôli už niekedy vzoprel?“ ²⁰ Človeče, kto skutočne si ty, čo odvrávaš Bohu? Azda povie výtvor svojmu tvorcovi: „Prečo si ma urobil práve takto?“ ²¹ Alebo nemá hrnčiar moc nad hlinou, aby z tej istej hmoty urobil jednu nádobu na vznešený účel a druhú na bežný? ²² A keď Boh chcel ukázať svoj hnev a zjaviť svoju moc, tak znášal s veľkou trpezlivosťou nádobu hnevu pripravené na záhubu, ²³ a takisto chcel zjaviť bohatstvo svojej slávy na nádobách milosrdenstva, ktoré vopred pripravil na slávu, ²⁴ na nás, ktorých aj povolal nielen spomedzi Židov, ale aj pohanov. ²⁵ Ako aj u Ozeáša hovorí: „Nazvem ‚Nie-môj-l'ud Mojm-l'udom a Nemilovanú Milovanou.‘“ ²⁶ A stane sa, že na mieste, kde im hovorili: ‚Vy nie ste môj l'ud,‘ tam sa budú nazývať ‚Synmi živého Boha.‘“ ²⁷ No Izaiáš volá nad Izraelom: „Ak by aj bol počet synov Izraela ako morského piesku, iba zvyšok bude zachránený.“ ²⁸ VedťPán toto slovo rýchlo uskutoční; vykoná ho na zemi.“ ²⁹ A ako

predpovedal Izaiáš: „Ak by nám Pán zástupov nezanechal potomstvo, stali by sme sa ako Sodoma a pripodobnili by sme sa Gomore.“

³⁰ Čo teda povieme? Pohanovia, ktorí sa neusilovali o spravodlivosť, dosiahli spravodlivosť, a to spravodlivosť z viery. ³¹ Ale Izrael, ktorý sa usiloval o spravodlivosť podľa zákona, ju nedosiahol. ³² Prečo? Lebo sa neusiloval o spravodlivosť z viery, ale nazdával sa, že ju možno dosiahnuť zo skutkov. Narazili na kameň úrazu. ³³ Ako je napísané: „Hľa, kladiem na Sione kameň úrazu, teda skalu pohoršenia, ale ten, kto v neho verí, nebude zahanbený.“

Poznámky

9,3

Výrazom ἀνάθεμα („kliatba, preklatie, zavrhnutie“) Pavol nepriamo označuje situáciu neveriacich Židov – ich vzdialenie od Krista. Výraz pochádza zo SZ a označuje vec ponechanú na zničenie (napr. Dt 7,26; Joz 6,17). Pavol týmto slovom vyjadruje, že chce byť zavrhnutý – ďaleko od Kristovej spásnej prítomnosti – namiesto svojich bratov, neveriacich Židov, ktorí sa práve nachádzajú v situácii zavrhnutia od Krista.

9,4

Pavol používa označenie „Izraelití“ (Ἰσραηλῖται) namiesto doterajšieho, v priebehu listu používaného pomenovania „Židia“, aby vyjadril, že aj neveriacich Židov považuje za členov vyvoleného ľudu, ktorému Boh dal meno Izrael (Gn 32,29).

9,5

Predložkovou väzbou ἐξ ὧν („z nich/z ktorých“) Pavol chce vyjadriť, že Kristus nielen z Izraelitov pochádza (pôvod), ale k nim aj patrí (prináležanie). Medzi privilégiá Izraelitov patrí fakt, že k nim patria patriarchovia a Kristus – tí predstavujú posledné dva elementy v zozname jedinečných črt Izraelitov. Väzba τὸ κατὰ σάρκα je spodstatnená príslovka, ktorá neoznačuje spôsob Kristovej existencie, ale – podobne ako v 1,3 – spôsob chápania Ježiša Krista. Pre obyčajné ľudské vnímanie – to nepodmienené vierou – Ježiš pochádza z Izraelitov. Posledná časť verša predstavuje samostatnú vetu, v ktorej ὁ ὢν ἐπὶ πάντων („ten, ktorý je nad všetkým“) je subjekt, slovo θεός („Boh“) je prístavok a εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας („[nech je] požehnaný naveky“) je predikát. Veta sa vzťahuje na Boha, nie na Krista.

9,6

Predložka ἐξ tu nevyjadruje pôvod alebo odvodenie, ale prináležanie. Pavol koncipuje ideu, že v rámci izraelského ľudu je ešte iný Izrael.

9,7

Subjektom vety je adjektívum πάντες („všetci“) modifikované prístavkom τέκνα („deti“). Predikátom je εἰσὶν σπέρμα Ἀβραάμ („sú Abrahámovým potomstvom“). V Pavlovej optike je výraz „deti“ širšou kategóriou ako „potomstvo“.

9,8

Spojenia τὰ τέκνα τῆς σαρκός a τὰ τέκνα τῆς ἐπαγγελίας sú genitívy pôvodu („deti pochádzajúce z tela a deti pochádzajúce z prisľúbenia“) a spojenie τέκνα τοῦ θεοῦ je genitív pôvodcu („deti, ktorých pôvodcom je Boh = deti, ktoré za svoju existenciu vďačia Bohu/Božiemu prisľubu“).

9,8

Pred genitív ἐπαγγελίας je potrebné logicky doplniť substantívum ὁ λόγος, ktoré je tak subjektom vety.

9,10

Spojenie οὐ μόνον δέ je elipsa, ktorú treba doplniť vetou o Abrahámovom prijatí Božieho prisľubu. Pavol uvádza Rebeku ako paralelu k Abrahámovi v tom zmysle, že obaja prijali slovo od Boha, ktoré rozlíšilo ich potomstvo.

9,13

Sloveso ἐμίσησα („[z]nenávidel som“) nie je výrazom afektu, ktorý by vyjadroval Božiu nenávisť k človeku, ale má význam „odvrhol, zavrhol, neuprednostnil“.

9,16

Obraz behu, ktorý Pavol preberá z helenistickej domény športu a pretekov, je metaforou pre ľudské snaženie alebo jednoducho pre prežívanie života.

9,18

Pavol zdôrazňuje Božiu slobodu a suverenitu v konaní ako sumár predchádzajúcich veršov.

9,20

Alúziou na správu stvorenia v Gn 2,7 Pavol pripomína fiktívnemu partnerovi v dialógu, že nemá ani právo Bohu niečo vyčítať, lebo je len výtvor v porovnaní so stvoriteľom.

9,22

Tento verš predstavuje neúplnú vetu, pretože v druhej polovici verša Pavol nedokončuje myšlienku, ktorou by vyjadril Božie konanie s nádobami určenými na slávu.

9,27

Situáciu Izraela Pavol osvetľuje konceptom „zvyšku“ prebratým zo SZ. Hyperbolický jazyk tohto verša povoľuje interpretovať úvodnú podmieňovaciu vetu koncesívne („ak by aj bol“) a v hlavnej vete doplniť slovo „iba.“ Pod zvyškom Izraela Pavol má na mysli židokresťanov.

9,28

V tomto verši sa nachádza elipsa: podstatné meno λόγος je objektom tak participií συντελῶν a συντέμνων, ako aj určitého slovesa ποιήσει, ale pri ňom ho Pavol zo stylistických dôvodov vynecháva. Participium συντέμνων možno interpretovať ako vysvetľujúci výraz k prvému participiu συντελῶν s prekladom „rýchlo uskutočniť“. Pod „slovom“ Pavol myslí výrok o záchrane zvyšku v predchádzajúcom verši.

9,31

Pri formulácii νόμων δικαιοσύνης ide o rétorickú figúru antiptosis, pri ktorej je podstatné meno νομός vlastne náhradou adjektíva, ktoré kvalifikuje spravodlivosť, čo sa dá preložiť ako „zákonná spravodlivosť = spravodlivosť podľa zákona = spravodlivosť vychádzajúca zo zákona“. V druhej polovici verša sa potom nachádza elipsa: za akuzatívom νόμων treba doplniť genitív δικαιοσύνης ako v prvej polovici verša, pričom význam celej konštrukcie zostáva rovnaký.

9,32

Aj tu sa nachádza elipsa: k väzbe οὐκ ἐκ πίστεως je potrebné doplniť formuláciu o úsilí o spravodlivosť a k ὡς ἐξ ἔργων vetu o dosiahnutí spravodlivosti.

9,33

Pomocou obrazu nárazu na kameň pri behu Pavol ilustruje zlyhanie Židov v dosahovaní spravodlivosti. Metaforu kameňa Pavol tvorí kombináciou citátov Iz 8,14 a 28,16. Stretnutie s kameňom je obrazom stretnutia s ohlasovaním evanjelia a s Kristom, ktorý je v ňom ohlasovaný – to má protikladné účinky podľa toho, či ho človek prijme, alebo nie.

Intertextové prepojenia

[9,1]

2 Kor 11,31; 1 Tim 2,7.

[9,3]

Ex 32,32.

[9,4-5]

3,2; Ex 4,22; Dt 7,6; 14,1-2.

[9,5]

Mt 1,1-16; Lk 3,23-38/1,25; Ž 41,14.

[9,6]

Nm 23,19/Mt 3,9.

[9,7]

Gn 21,12; Gal 3,29.

[9,8]

Gal 4,23.28.

[9,9]

Gn 18,10.14.

[9,10]

Gn 25,21.

[9,12]

11,5-6/Gn 25,23-24.

[9,13]

Mal 1,3.

[9,14]

Dt 32,4.

[9,15]

Ex 33,19.

[9,16]

Ef 2,8; Tít 3,5.

[9,17]

Ex 9,16.

[9,18]

11,30-32; Ex 4,21; 7,3.

[9,19] ,

3,7; Múd 12,12.

[9,20-21]

Múd 15,7; Iz 29,16; 45,9; Jer 18,6.

[9,22]

2,4; Múd 12,20-21; Jer 50,25.

[9,25]

Oz 2,25.

[9,26]

Oz 2,1.

[9,27-28]

Iz 10,22-23; Oz 2,1/11,5 /Iz 28,22.

[9,29]

Iz 1,9; Mt 10,15.

[9,30]

10,4.20.

[9,31]

10,3.

[9,32]

Iz 8,14.

[9,33]

Iz 28,16; 1 Pt 2,6-8.

Rimanom 10

Preklad

¹ Bratia, túžbou môjho srdca a mojou modlitbou k Bohu za nich je, aby boli spasení. ² Ved' svedčím v ich prospech, že majú horlivosť za Boha, ale nie podľa poznania z viery. ³ Keďže nepoznajú Božiu spravodlivosť, ale svoju vlastnú sa usilujú dodržiavať, Božej spravodlivosti sa nepodriadili. ⁴ Ved' cieľom zákona je Kristus, čiže Božia spása ponúknutá v ňom cez evanjelium, aby spravodlivosť dosiahol každý, kto verí.

⁵ A Mojžiš vystihuje spravodlivosť zo zákona takto: „Človek, ktorý bude plniť tieto príkazy, bude z nich žiť.“ ⁶ Ale spravodlivosť, ktorá je z viery, hovorí toto: „Nehovor si v srdci: Kto vystúpi do neba?“ totiž priviesť dolu Krista. ⁷ Alebo: „Kto zostúpi do priepasti?“ totiž vyvieť Krista spomedzi mŕtvych. ⁸ Čo však hovorí? „Blízko teba je slovo, v твоjich ústach a v tvojom srdci“ totiž slovo, ktoré vedie k viere a my ho hlásame: ⁹ „Ak ústami vyznávaš Ježiša ako Pána a v srdci uveríš, že Boh ho vzkriesil z mŕtvych, budeš spasený.“ ¹⁰ Lebo človek srdcom verí pre spravodlivosť a ústami vyznáva pre spásu. ¹¹ Ved' Písmo hovorí: „Nik, v neho verí, nebude zahanbený.“ ¹² Niet totiž rozdielu medzi Židom a Grékom, lebo ten istý Pán je Pánom všetkých, bohatý pre všetkých, ktorí ho vzývajú. ¹³ Lebo každý, kto bude vzývať Pánovo meno, bude spasený.

¹⁴ Ako teda budú vzývať toho, v ktorého neuverili? A ako uveria v toho, o ktorom nepočuli? A ako počujú bez ohlasovateľa? ¹⁵ A ako budú hlásať, ak nie sú poslaní? Ako je napísané: „Aké krásne sú nohy tých, čo hlásajú dobrú zvesť.“ ¹⁶ Ale nie všetci poslúchli evanjelium. Ved' Izaiáš hovorí: „Pane, kto uveril nášmu hlásaniu?“ ¹⁷ Teda viera je z hlásania a hlásanie sa deje slovom o Kristovi. ¹⁸ Ale pýtam sa: Vari nepočuli? Ale isteže: „Po celej zemi zaznel ich hlas a ich slová až po hranice sveta.“ ¹⁹ Ale pýtam sa: Azda Izrael nepochopil? Mojžiš prvý hovorí: „Vzbudím vo vás žiarlivosť na tých, čo nie sú národom, popudím vás k hnevu voči nerozumnému národu.“ ²⁰ A Izaiáš sa odvažuje povedať: „Nechal som sa nájsť tými, čo ma nehľadali; zjavil som sa tým, čo sa na mňa nepýtali.“ ²¹ Izraelu však hovorí: „Celý deň som vystieral ruky k ľudu neposlušnému a vzdorovitému.“

Poznámky

10,2

Datív αὐτοῖς je datív výhody, ktorým Pavol vyjadruje, v čí prospech skladá svedectvo, a genitív ζῆλον θεοῦ je objektový v zmysle „horlivosť za Boha“. Pod poznaním, ktoré Židom chýba, Pavol má na mysli vieru – uznanie, že Boh v Kristovi konal pre spásu ľudstva.

10,4

Podstatné meno Χριστός tu nie je označením osoby, ale metonymiou pre Božie spásenosné konanie cez Krista, s ktorým sa človek môže stretnúť v hlásaní evanjelia. Pavol vyjadruje myšlienku, že spásny zámer zákona nachádza svoje naplnenie v ohlasovaní Krista, v ktoré človek musí uveriť, aby bol ospravedlnený. V odmietnutí toho spočíva zlyhanie Židov.

10,6-7

Parafrázou Dt 30,12-13, ktoré hovorí o blízkosti Božích prikázaní ľudu, Pavol koncipuje hyperbolický obraz o ľudskej nemožnosti zniesť Krista z neba alebo ho vyvieť z rieš mŕtvych vzhľadom na ich vzdialenosť.

10,8

Pavol skráteným citátom Dt 30,14 poukazuje na blízkosť posolstva o Kristovi, aby vytvoril kontrast k predchádzajúcim veršom. Väzbu τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως možno interpretovať ako genitív účinku alebo cieľa: „slovo, ktoré vedie k viere“.

10,9

Spojka ὅτι môže mať kauzálny význam („lebo“) alebo môže uvádzať priamu reč, ktorá je obsahom toho, čo hlásatelia slova hlásajú.

10,12

Veta o absencii rozdielu medzi Židmi a Grékmi evokuje 3,22: tak ako hriech vymazal rozdiel medzi dvoma skupinami, podobnú funkciu má aj viera, ktorá ruší rozdiel medzi nimi. Aj po spojení ὁ γὰρ αὐτός je pravdepodobne elipsa, kde treba doplniť slovo κύριος („pán“), ktoré Pavol nechcel dvakrát opakovať. Predložková väzba εἰς πάντα („pre všetkých“) po participiu πλουτῶν („bohatý“) nahrádza datív výhody a ukazuje, v čí prospech je Ježiš ako Pán bohatý.

10,16

Citátom z Iz 53,1 Pavol ilustruje fakt, že mnohí neuverili hlásateľom evanjelia. Pavol má na mysli predovšetkým Židov. Podstatné meno ἀκοή má význam „zvest', hlásanie“.

10,17

Predložka διὰ má modálny význam a vyjadruje, ako sa hlásanie deje – slovom o Kristovi. Väzba ῥήματος Χριστοῦ je genitív matérie: „slovo o Kristovi/slovo, ktoré hovorí o Kristovi“.

10,18

Citát zo Ž 18,5 Pavlovi slúži ako dôkaz vo forme hyperboly, že hlásanie evanjelia zaznelo po celej zemi a všetci ľudia ho mohli počuť – nemajú teda v tomto ohľade výhovorku na ospravedlňovanie svojej neviery.

10,19

Predložka ἐπί označuje objekt žiarlivosti a hnevu Izraelitov. Žiarlivosť je reakciou Izraela na uvedomenie si toho, že Boh v Kristovi konal aj v prospech pohanov, ktorí reagovali vierou. Tým sa zrelativizoval rozdiel medzi Židmi a pohanmi. Pavol tu používa citát z Dt 32,21.

10,20

Pasívne sloveso εὐρέθην je použité intransitívne v zmysle „nechal som sa nájsť“.

10,21

Pavol tu prezrádza dôvod neviery Izraelitov – ich vzdorovitosť a nepodajnosť voči Božej ponuke.

Intertextové prepojenia

[10,1]

9,1.3.

[10,2]

Sk 22,3.

[10,3]

9,31-32; Flp 3,9.

[10,4]

Sk 13,38-39; 2 Kor 3,14; Hebr 8,13.

[10,5]

Lv 18,5; Gal 3,12.

[10,6]

Dt 9,4; 30,12.

[10,7]

Dt 30,13; 1 Pt 3,19.

[10,8]

Dt 30,14.

[10,9]

1 Kor 12,3.

[10,11]

9,33; Iz 28,16.

[10,12]

1,16; 3,22.29; Sk 10,34; 15,9.11; Gal 3,28; Ef 2,14.

[10,13]

Joel 3,5; Sk 2,21.

[10,14]

Sk 8,31.

[10,15]

Iz 52,7; Nah 2,1; Ef 6,15.

[10,16]

Iz 53,1; Jn 12,38.

[10,17]

Jn 17,20.

[10,18]

Ž 19,5; Mt 24,14.

[10,19]

11,11.14; Dt 32,21.

[10,20-21]

9,30; Iz 65,1-2

Rimanom 11

Preklad

¹ Pýtam sa teda: Vari Boh zavrhol svoj ľud? Vôbec nie. Ved' aj ja som Izraelita, z Abrahámovho potomstva, z Benjamínovho kmeňa. ² Boh nezavrhol svoj ľud, ktorý vopred poznal. Alebo neviete, čo hovorí Písmo v stati o Eliášovi? Ako sa sťažuje Bohu na Izrael: ³ „Pane, tvojich prorokov pozabíjali, tvoje oltáre zrúcali. Len ja som zostal nažive, no aj na môj život číhajú“. ⁴ Ale čo mu odpovedá Boh? „Ponechal som si sedemtisíc mužov, ktorí nezohli kolená pred Báloom“. ⁵ A tak aj v tomto čase ostáva zvyšok vyvolený z milosti. ⁶ Ale ak zvyšok ostáva z milosti, už nie zo skutkov, inak by tá milosť nebola milosťou. ⁷ Čo teda? O čo sa Izrael stále usiluje, to nedosiahol, ale vyvolení to dosiahli; no ostatní zostali zatvrdení, ⁸ ako je napísané: „Boh im dal ducha otupenosti, oči, aby nevideli, a uši, aby nepočuli, až do dnešného dňa.“ ⁹ A Dávid hovorí: „Nech sa im ich stôl stane nástrahou a pascou, osídлом a odplatou. ¹⁰ Nech sú zatemnené ich oči, aby nevideli, a ich chrbát navždy zohni!“

¹¹ Pýtam sa teda: Azda sa tak potkli, aby spadli? Vôbec nie! Ale pre ich pád sa spása dostala k pohanom, aby vzbudili ich žiarlivosť. ¹² Ak ich pád je bohatstvom pre svet a ich strata bohatstvom pre pohanov, o koľko viac ich plnosť. ¹³ Vám, pohanom, hovorím: Pretože som apoštol pohanov, robím chválu svojej službe ¹⁴ a možno tak vzbudím žiarlivosť svojich príbuzných podľa tela a tým zachránim z nich aspoň niektorých. ¹⁵ A ak ich strata je zmierením sveta, čo bude ich prijatie, ak nie život z mŕtvych? ¹⁶ Ak sú sväté prvotiny, potom aj cesto; ak je svätý koreň, potom aj konáre. ¹⁷ Ale ak boli niektoré konáre odlomené a ty, planý olivovník, bol si naštepený medzi zvyšné konáre a stal si sa spoluúčastný na koreni, z ktorého pochádza olej olivy, ¹⁸ nevyvyšuj sa nad tie odlomené konáre. Ak sa chceš vyvyšovať, uvedom si, že nie ty nesieš koreň, ale koreň teba. ¹⁹ Povieš teda: „Tie konáre boli odlomené, aby som bol naštepený ja.“ ²⁰ Dobré; boli odlomené pre nevieru, ale ty stojíš vďaka viere. Nebuď pyšný, ale radšej sa boj! ²¹ Lebo keď Boh neušetril pôvodné konáre, nemusí ušetriť ani teba. ²² Pozeraj teda na Božiu dobrotu a prísnosť: prísnosť voči tým, čo spadli, a Božiu dobrotu voči tebe, ak zotrvaš v добрote, inak budeš aj ty odrezaný. ²³ Ale aj oni, ak nezotrvajú v neviere, budú znovu naštepení, lebo Boh má moc naštepiť ich znovu. ²⁴ Ved' ak si ty odrezaný z planej olivy, na ktorú pôvodne patríš, a si proti prirodzenosti naštepený do dobrej olivy, tým skôr budú do vlastnej olivy znovu naštepení tí, čo na ňu pôvodne patria.

²⁵ Nechcem, bratia, aby ste nepoznali toto tajomstvo – a neboli ste múdri len s ohľadom na seba, – že zatvrdnutie doľahlo na časť Izraela, kým nevojde plnosť pohanov, ²⁶ a následne bude celý Izrael spasený, ako je napísané: „Zo

Siona príde vysloboditeľ a odstráni bezbožnosť z Jakuba. ²⁷ A moje ustanovenie pre nich bude, že odstránim ich hriechy.“ ²⁸ Odmietnutím evanjelia sú síce nepriateľmi pre váš ošoh, ale vďaka vyvoleniu sú milovaní kvôli otcom. ²⁹ Lebo neodvolateľné sú Božie dary a povolanie. ³⁰ Ako ste sa predtým stali neposlušnými voči Bohu, no teraz ste pre ich neposlušnosť dosiahli milosrdenstvo, ³¹ tak sa aj oni teraz stali neposlušnými, aby ste vy dosiahli milosrdenstvo a aby aj oni teraz dosiahli milosrdenstvo. ³² Boh totiž týchto všetkých vydal do neposlušnosti, aby sa nad nimi zmiloval.

³³ Ó, hĺbka Božieho bohatstva, múdrosti a poznania! Aké nevyspytateľné sú jeho rozhodnutia a nepreskúmateľné jeho cesty. ³⁴ Veď kto poznal Pánovo zmýšľanie? Alebo kto sa stal jeho radcom? ³⁵ Alebo kto mu dal niečo vopred, že mu to bude odplatené? ³⁶ Lebo od neho, prostredníctvom neho a pre neho je všetko. Jemu sláva naveky. Amen.

Poznámky

11,2

Pavlova protitéza nadhodenej tézy o možnom Božom odvrhnutí svojho ľudu evokuje 9,6, kde Pavol zdôraznil, že Božie slovo – Božie vyvolenie Izraela – nezlyhalo. Predložka ἐν vo väzbe ἐν Ἡλίᾳ (dosl. „v Eliášovi“) označuje miesto v Písme, pod ktorým sa myslí stať, rozprávanie, cyklus (o Eliášovi v Prvej knihe Kráľov). Súčasná situácia Izraela je pre Pavla podobná tej v časoch Eliáša.

11,4

Slovo χρηματισμός, ktorým Pavol označuje Božiu odpoveď na sťažnosť Eliáša citáciou 1 Kr 19,18, bolo v helenistickom svete šifrou pre komunikáciu od bohov prostredníctvom sna alebo orákula. Odpoveď Boha, v ktorej figuruje motív zvyšku, koriguje predstavu Eliáša, že v Izraeli nastala úplná apostáza. Pavol v tom vidí predobraz vlastnej situácie – židokresťania sú v jeho optike zvyškom Izraela, ktorý je verný Bohu.

11,5

Predložková väzba κατ' ἐκλογὴν χάριτος modifikuje sloveso γέγονεν a vysvetľuje, ako v Izraeli vznikol zvyšok. Predložka κατὰ má kauzálny význam („z dôvodu, na základe, vďaka“) a genitív χάριτος je genitív kvality, ktorý definuje podstatné meno ἐκλογή a nahrádza príslušné adjektívum („milostivé vyvolenie = vyvolenie z milosti“).

11,6

Na začiatku verša je elipsa, v ktorej po spojení εἰ δὲ χάριτι je potrebné doplniť vetu λεῖμμα γέγονεν z predchádzajúceho verša. Spojka ἐπεὶ, podobne ako v 3,6; 11,22, tu má význam „inak, ináč“.

11,7

Sloveso ἐπωρώθησαν, ktorého koreň je odvodený z označenia rôznych kameňov alebo procesu tvrdnutia kostí, je tzv. teologický pasív a označuje konanie Boha. Pavol na tomto mieste prináša myšlienku, že za odmietnutím evanjelia väčšou časťou Izraela bol sám Boh, ktorý ich zatvrdil.

11,11

Datív τῶ ἀνθρώπων παραπτώματι je datív príčiny: pre pád neveriacich Židov sa spása dostala k pohanom. Vzťahom týchto dvoch skupín sa Pavol začína zaoberať v tomto verši. Zakopnutie je metaforou pre odmietnutie evanjelia a pád

pre stratu spásy. Odmietnutie evanjelia zo strany neveriacich Židov neznamená v Pavlovej optike automaticky ich stratu spásy.

11,12

Podstatné meno κόσμος („svet“) označuje nežidovskú časť ľudstva, πλοῦτος („bohatstvo“) je metaforou pre spásu a podstatné meno ἥττημα znamená „strata, prehra“ a označuje situáciu neveriacich Židov, ktorá je následkom ich pádu. Podstatné meno πλήρωμα („plnosť“) je metaforou pre spásu (neveriacich Židov).

11,15

Podstatné meno ἀποβολή s genitívom osoby alebo veci vyjadruje stratu niečoho, čo človek už mal. Pavol tu formuluje myšlienku, že neveriaci Židia sa vinou svojho odmietnutia evanjelia takpovediac Bohu stratili. Opak tohto stavu vyjadruje slovo πρόσλημις („prijatie [do spoločenstva s Bohom]“). Obraz života z mŕtvych ilustruje udalosť obrátenia (neveriacich Židov).

11,16

Obraz prvotín a cesta, koreňa a konárov je založený na myšlienke vzájomnosti a kontinuity. Pod prvotinami/koreňom Pavol má na mysli ľud Izraela ako Božie sväté vlastníctvo a pod cestou/konármi neveriacich Židov, ktorí napriek odmietnutiu evanjelia naďalej participujú na svätosti Izraela.

11,17

Pavol neveriacich Židov ilustruje obrazom konárov, ktoré boli odlomené z olivovníka, a veriacich pohanov pomocou obrazu konárov divého olivovníka, ktoré boli naštepené na ušľachtilý olivovník. Predložková väzba ἐν αὐτοῖς („medzi nich“) vzťahuje sa na konáre, ktoré zostali na olivovníku (na židokresťanov). Reťaz genitívov τῆς ῥίζης τῆς πιότητος τῆς ἐλαίας (dosl. „koreň oleja olivy“) musí sa interpretovať konzekutívne, čo sa v slovenčine dá vyjadriť ako „koreň, z ktorého pochádza/v ktorom má pôvod olej/miazga olivy“. Genitív τῆς πιότητος nie je atribútom koreňa v zmysle tučnosti alebo olejnatosti koreňa. V obraze ide skôr o olejnatosť celej olivy, ktorá pochádza z koreňa. Pavol si veriacich pohanov predstavuje ako tých, čo majú účasť – spolu s veriacimi Židmi – na koreni.

11,18

Sloveso κατακαυῆσαι je snahový prézent, po ktorom je elipsa, kde treba doplniť niečo ako príkaz „vedz, mal by si vedieť, uvedom si“. Pavol varuje pohanokresťanov pred povyšovaním sa nad odlomené konáre – neveriacich Židov.

11,20

Datívy τῇ ἀπιστίᾳ a τῇ πίστει sú datívy príčiny, pomocou ktorých Pavol ukazuje, že iba vďaka viere sú ľudia naštepení na olivu.

11,23

S agrárnym obrazu štepenia planej olivy nekorešponduje obraz znovu-naštepenia už raz odseknutých konárov. Pavol ho však používa, aby ukázal, že Boh má moc aj neveriacich Židov eventuálne znovu naštepiť do olivovníka.

11,25

Podstatné meno „tajomstvo“ (μυστήριον) pridružuje Pavlove následné slová k apokalyptickému žánru, dáva im nespochybniteľnú autoritu a ukazuje, že ide o informáciu, ku ktorej sa človek nemôže dopracovať svojím intelektom, ale je odkázaný na Božie zjavenie. Datív ἑαυτοῖς je datív vzťahu, ktorým Pavol ukazuje, že adresáti nemajú byť múdri len vo vzťahu k sebe – k vlastnej pozícii v pláne spásy –, ale majú získať aj poznanie o osude Izraela v tomto pláne. Predložková väzba ἀπὸ μέρους („čiasťočne“) je atribútom slova „Izrael“ a vyjadruje, že iba časť Izraela neuverila evanjeliu. Datív τῷ Ἰσραὴλ je datív nevýhody. Spojenie τὸ πλῆρωμα τῶν ἐθνῶν („plnosť pohanov“) neoznačuje všetkých pohanov, ale iba Bohom stanovenú časť – podobný motív sa nachádza v apokalyptike. Pod vojdením (εἰσέλθῃ) pohanov Pavol má na mysli ich príchod k viere.

11,26

Označenie πᾶς Ἰσραὴλ zahŕňa tak veriacich, ako aj neveriacich Židov. Veta o spásе celého Izraela prezrádza, že Pavol si predstavuje eventuálne ukončenie rozdelenia v Izraeli na Židov, ktorí uverili evanjeliu, a tých, čo neuverili. Väzbou καὶ οὕτως („a následne“) Pavol vyjadruje prepojenie spásy celého Izraela s ukončením zatvrdnutia jeho časti. Pavol si pod vysloboditeľom zo Si-ona predstavuje Boha. Predstava je inšpirovaná SZ textami, v ktorých Boh koná a poskytuje svoju pomoc zo Si-ona (napr. Ž 19,3; 49,2).

11,28

Predložka κατὰ má v tomto verši kauzálny význam („pre“) a po nej je potrebné logicky doplniť slovo „odmietnutie“. Pre odmietnutie evanjelia sú neveriaci Židia v Božích očiach nepriateľmi, ale to len kvôli pohanom, aby sa im otvorila cesta k viere.

11,31

Datív τῷ ὑμετέρῳ ἐλέει je datív výhody alebo cieľa („pre vaše milosrdenstvo = aby ste vy dosiahli milosrdenstvo“), ktorým Pavol vyjadruje, že neveriaci Židia boli neposlušní voči evanjeliu, aby milosrdenstvo dosiahli pohanania.

11,32

Sloveso συγκλείω („uzavrieť pod, vydať komu“) je metaforou pre vydanie, podrobenie niekomu proti vlastnej vôli. Určitý člen pri adjektíve πάντας vyjadruje, že Pavol nehovorí o všetkých ľuďoch všeobecne, ale o tých, ktorých spomínal v predchádzajúcich veršoch – o neveriacich Židoch a veriacich pohanoch (ktorí predtým boli neposlušní).

11,33

Podstatné meno βάθος je metaforou pre skrytosť a tajomstvo. Pavol ním vyjadruje, že ľudské schopnosti nie sú dostatočné pochopiť Božie plány a konanie. V prepojení k predchádzajúcim veršom to znamená, že človek nedokáže pochopiť spôsob, akým vlastne Boh zachráni neveriaci Izrael. Podstatné mená σοφία a γνῶσις sú hendiadys – vyjadrujú jeden koncept dvoma slovami.

11,36

Tri predložkové väzby v tomto verši, ktoré opisujú Boha ako zdroj, prostredníka a cieľ všetkého, sú inšpirované analogickými úvahami gréckej filozofie o príčine všetkého, čo existuje.

Intertextové prepojenia

[11,1-2]

1 Sam 12,22; Ž 94,14.

[11,1]

2 Kor 11,22; Flp 3,5.

[11,3]

1 Kr 19,10.14.

[11,4]

1 Kr 19,18.

[11,5]

9,27.

[11,6]

4,4; Gal 3,18.

[11,7]

9,31.

[11,8]

Dt 29,3; Iz 29,10; Mt 13,13-15; Sk 28,26-27.

[11,9-10]

Ž 69,23-24; 35,8.

[11,11]

Sk 13,46; 18,6; 28,28/10,19; Dt 32,21.

[11,13]

1,5.

[11,16]

Nm 15,17-21; Ez 44,30; Neh 10,36-38.

[11,17]

Ef 2,11-19.

[11,18]

1 Kor 1,31.

[11,20]

12,16.

[11,21]

1 Kor 10,12.

[11,22]

Jn 15,2.4; Hebr 3,14.

[11,23]

2 Kor 3,16.

[11,25]

Prís 3,7/12,16; Mk 13,10; Lk 21,24; Jn 10,16.

[11,26-27]

Ž 14,7; Iz 59,20-21.

[11,26]

Mt 23,39.

[11,27]

Iz 27,9; Jer 31,33-34.

[11,28]

15,8; 1 Sol 2,15-16.

[11,29]

9,6; Nm 23,19; Iz 54,10.

[11,32]

Gal 3,22; 1 Tim 2,4.

[11,33]

Jób 11,7-8; Ž 139,6.17-18; Múd 17,1; Iz 55,8-9.

[11,34]

Jób 15,8; Múd 9,13; Iz 40,13; Jer 23,18; 1 Kor 2,11-16.

[11,35]

Jób 41,3; Iz 40,14.

[11,36]

1 Kor 8,6; Kol 1,16-17.

Rimanom 12

Preklad

¹ A tak vás, bratia, zásluhou Božieho milosrdenstva prosím, aby ste svoje telá prinášali ako živú, svätú, Bohu milú obeť, ako svoju skutočnú bohoslužbu.

² A nepripodobňujte sa terajšiemu veku, ale premeňte sa obnovením zmýšľania, aby ste vedeli rozoznať, čo je Božia vôľa: teda to, čo je dobré, milé a dokonalé.

³ Preto zásluhou milosti, ktorá mi bola daná, hovorím každému, čo žije medzi vami, aby si nemyslel o sebe viac, ako si má myslieť, ale aby zmýšľal skromne podľa poverenia, ktoré Boh primerane zveril každému. ⁴ Veď ako v jednom tele máme mnoho častí, ale všetky časti tela nevykonávajú tú istú činnosť, ⁵ tak sme mnohí jedno telo v Kristovi, ale samostatne sme jeden druhému časťami tela, ⁶ a máme dary zásluhou milosti, ktorá nám bola daná, a ony sú rozličné: ak máme dar prorockta, nech je v súlade s poverením, ⁷ ak máme dar služby, nech sa uskutočňuje službou. Ak má niekto dar vyučovať, nech ho uskutočňuje vyučovaním, ⁸ ak má niekto dar povzbudzovať, nech ho uskutočňuje povzbudzovaním. Kto dáva, nech dáva nezištne, kto je predstavený, nech koná starostlivo, a kto preukazuje milosrdenstvo, nech to robí radostne.

⁹ Láska nech je bez pretvácky. Odporujte zlu, pridŕžajte sa dobra, ¹⁰ v bratskej láske buďte vzájomne oddaní, v úctivosti sa vzájomne predbiehajte, ¹¹ v starostlivosti neochabujte, v Duchu buďte horliví, slúžte Pánovi, ¹² v nádeji sa radujte, v súžení buďte trpezliví, v modlitbe vytrvalí, ¹³ majte účasť na potrebách svätých a preukazujte pohostinnosť. ¹⁴ Dobrorečte tým, čo vás prenasledujú, dobrorečte a nezllorečte. ¹⁵ Radujte sa s radujúcimi, plačte s plačúcimi. ¹⁶ Nech vám vzájomne ide o to isté, nebuďte pyšní, ale spoločne sa skláňajte k poníženým. Nebuďte múdri sami pre seba. ¹⁷ Neodplácajte sa zlom za zlé, ale upriamujte sa na to, čo je dobré podľa všetkých ľudí, ¹⁸ a ak vám je to možné, žite v pokoji so všetkými ľuďmi ¹⁹ a nepomstite sa sami, milovaní, ale nechajte miesto hnevu, veď je napísané: „Mne patrí pomsta, ja sa odplatím,“ – hovorí Pán. ²⁰ Ak je však tvoj nepriateľ hladný, nasýť ho, ak je smädný, daj mu piť. Lebo keď to urobiš, žeravé uhlie mu nahníeš na hlavu. ²¹ Nedaj sa premôcť zlom, ale dobrom premáhaj zlo.

Poznámky

12,1

Pavol kvalifikuje sloveso παρακαλῶ („prosím, žiadam“) predložkovým slovným spojením διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ θεοῦ (dosl. „cez Božie milosrdenstvo“) a zamýšľa tak nastoliť – ako prosiaci, nie ako prikazujúci – u svojich adresátov konkrétny typ správania a spôsob života (porov. Rim 15,1; 1 Kor 1,10). Plurál οἰκτιρμοί je odrazom jazyka Septuaginty, ktorá ním vyjadruje abstraktný hebrejský plurál מִחְנָנִים („milosrdenstvo, zľutovanie“). Pavol touto väzbou necharakterizuje Božie konanie všeobecne, ale poukazuje ňou na Božiu blahosklonnosť voči svojej osobe. Milosrdenstvom sa cíti byť autorizovaný povzbudzovať svojich adresátov. Slovo „milosrdenstvo“ je metonymiou pre Božiu autoritu, ktorá uschopnila Pavla usmerňovať čitateľov listu.

Spojenie τὴν λογικὴν λατρείαν („rozumná bohoslužba“) figuruje podobne ako tri predchádzajúce atribúty obety (ζῶσαν ἁγίαν εὐάρεστον) v akuzatívnej, nie je to však typický atributívny doplnok pojmu θυσίαν („obeta“), ale fráza má funkciu vetného doplnku. Obsahovo komplikované spojenie má základ v stoickej filozofii a predstave, že všetko spočíva a je ovládané v dôsledku božského rozumového princípu označovaného *logos*. Z toho plynulo napr. tvrdenie Senecu, že Boha možno uctievať „čistým rozumom i dobrým a čestným zámerom“. Bohu sa primeraná obeta neprináša len vecne, ale jeho kult nadobúda charakter a formu samotného princípu *logos*.

12,2

Datív τῷ αἰῶνι τούτῳ („súčasnému veku“) zodpovedá židovskej apokalyptickej schéme dvoch vekov – terajší a prichádzajúci vek. Prvý označuje súčasný čas plný utrpenia, zloby, lebo v ňom vládne bezbožnosť a nespravodlivosť. V tom budúcom veku zbožní a spravodliví zakúsia večnú spásu, zatiaľ čo hriešnici a bezbožní večnú odplatu. Pavol hovorí vždy iba o terajšom veku (1 Kor 1,20; 2,6.8; 3,18; 2 Kor 4,4; Gal 1,4), pričom na pozadí je implicitne prítomný aj prichádzajúci vek.

Tri prívlastky ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον („to, čo je dobré, (Bohu) milé a dokonalé“) sú zo syntaktického hľadiska atributívnym doplnkom k výrazu τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ („Božia vôľa“). Sémanticky však všetky tri súhrnne označujú vlastnosti konania, ktoré je v zhode s Božou vôľou.

12,3

Sloveso ὑπερφρονεῖν vystihuje zlovyk ľudí, ktorí sú arogantní a cítia sa nadradení nad ostatnými, pretože sú hrdí na svoje individuálne kvality.

V slovnom spojení μέτρον πίστεως (dosl. „mieru viery“) pojem πίστις neoznačuje vieru ako intelektuálny úkon vôle alebo odpoveď na hlásanie evanjelia – tak ako je to vo zvyšku listu, – ale poverenie, resp. úlohu, ktorú Boh určil každému človeku. Tento význam odráža používanie jazyka Septuaginty v 1 Krn 9,22.26.31, kde fráza ἐν πίστει (hebr. בְּאֵמֶן) odkazuje na pracovné poverenie členov židovského národa. Výraz μέτρον („miera“) dá sa vyjadriť príslovkou „primerané“, čím sa odkazuje na individuálnu mieru zohľadňujúcu osobné vlohy jednotlivcov.

12,6

Adjektívum διάφορα nie je atribút výrazu χάρισμα, ale jeho finálna pozícia na konci vety zodpovedá funkcii predikátu.

Fráza κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως („v súlade s poverením“) korešponduje s v. 3, kde pojem πίστις metonymicky označuje pridelené poverenie či úlohu.

12,9-13

Vo v. 9b-13 je séria desiatich nominalizujúcich participií, ktoré sa vzťahujú na základnú inštrukciu o láske vo v. 9a, ktorá je leitmotívom kresťanskej parenézy. Participiá je vhodné prekladať vo význame nominálnych viet.

12,11

Veta τῷ κυρίῳ δουλεύοντες („slúžiť Pánovi“) má paralelu v častej výzve starozákonných textov (Sdc 2,7; 10,16; 1 Sam 7,4; 12,20; Ž 2,11; 99,2), pričom Pavol tu Pánom označuje Ježiša Krista (porov. Sk 20,19; Rim 14,18; 16,18).

12,19

Výzvu prenechať miesto hnevu Pavol zdôvodňuje biblickým citátom Dt 32,35. Hnev je metonymiou pre Boží súd (porov. Lk 3,7; 21,23; Rim 3,5; 5,9; 1 Sol 1,10; 2,16).

12,20

Verš sa zakladá na doslovnej citácii Prís 25,21-22 bez toho, že by sa Pavol priamo zmieňoval o prevzatí tohto textu. Slová verša však majú oproti predchádzajúcim inštrukciám odlišný status, ktorý sa odráža jednak v zmene plurálu adresátov na singulár a jednak objektom charitatívnej aktivity je všeobecne označený nepriateľ v singulári (ὁ ἐχθρός). Z hľadiska významu metafora o zhrnutí žeravého uhlia na hlavu nepriateľa nie je opisom nejakej nepriamej formy odplaty nepriateľovi zo strany dobrodincu a ani nepoukazuje na zmenu výzoru či hanbu alebo začervenanie sa nepriateľa, ale pokračuje v téme Božej odplaty v duchu v. 19. Texty Ž 11,6; 120,3-4; Iz 47,14; Zjv 8,5 za pomoci motívu žeravého uhlia a ohňa obrazne odkazujú na Božiu odplatu voči človeku, ktorého v prevzatej metafore metonymicky označuje výraz „hlava“ na spôsob *pars pro toto*.

Intertextové prepojenia

[12,1]

2 Kor 1,3/6,13; 1 Pt 2,5.

[12,2]

Ef 4,17.22-23; 1 Pt 1,14/Ef 5,10.17; Flp 1,10.

[12,3]

15,15/Flp 2,3/1 Kor 12,11; Ef 4,7.

[12,4-5]

1 Kor 12,12.27; Ef 4,25.

[12,6-8]

1 Kor 12,4-11.28-31; Ef 4,7-12; 1 Pt 4,10-11/2 Kor 9,7.

[12,9]

2 Kor 6,6; 1 Tim 1,5; 1 Pt 1,22/Am 5,15.

[12,10]

Jn 13,34; 1 Sol 4,9; 1 Pt 2,17; 2 Pt 1,7/Flp 2,3.

[12,11]

Sk 18,25.

[12,12]

5,2-3; Kol 4,2; 1 Sol 5,17.

[12,13]

Hebr 13,2; 1 Pt 4,9.

[12,14-21]

Mt 5,38-48; 1 Kor 4,12; 1 Pt 3,9.

[12,14]

Lk 6,27-28.

[12,15]

Ž 35,13; Sir 7,34; 1 Kor 12,26.

[12,16]

15,5; Flp 2,2-3/11,20; Prís 3,7; Iz 5,21.

[12,17]

Prís 3,4; 1 Sol 5,15; 1 Pt 3,9.

[12,18]

Hebr 12,14.

[12,19]

Lv 19,18; Dt 32,35.41; Mt 5,39; 1 Kor 6,6-7; Hebr 10,30.

[12,20]

Prís 25,21-22; Mt 5,44.

Rimanom 13

Preklad

¹ Každý nech sa podriadi nadriadeným autoritám. Lebo niet autority, iba od Boha, a tie, čo sú, ustanovil Boh. ² A tak kto odporuje autorite, protiví sa Božiemu ustanoveniu; a tí, čo mu odporujú, dočkajú sa odsúdenia. ³ Vládco sa netreba báť pre dobrý skutok, ale pre zlý. Nechceš sa báť autority? Konaj dobro a dostaneš od nej pochvalu. ⁴ Ona je totiž Božou služobnicou pre tvoje dobro. Ale ak robíš zle, boj sa, lebo nie nadarmo nosí meč. Je totiž Božou služobnicou, ktorá vykonáva jeho hnev na tom, kto robí zle. ⁵ Preto sa treba autorite podriaď nielen pre jej hnev, ale aj pre vlastné svedomie. ⁶ Veď preto platíte aj dane, lebo vládcovia sú Boží služobníci a práve tejto úlohe sa venujú. ⁷ Dávajte každému, čo ste dlžní: komu daň, tomu daň, komu poplatok, tomu poplatok, komu rešpekt, tomu rešpekt, komu úctu, tomu úctu.

⁸ Nikomu nebuďte nič dlžní okrem toho, aby ste sa vzájomne milovali, lebo kto miluje blížneho, naplnil zákon. ⁹ Veď prikázania Nescudzoložíš! Nezabiješ! Nepokradneš! Nepožiadaš! a ak je aj iné prikázanie, sú zhrnuté v týchto slovách: „Milovať budeš svojho blížneho ako seba samého.“ ¹⁰ Láska nerobí zle blížnemu. Naplnením zákona je teda láska.

¹¹ To predsa viete, aký je čas, že už nastala hodina, aby ste sa prebudili zo spánku. Veď teraz je nám spása bližšie, ako keď sme uverili. ¹² Noc pokročila a deň sa priblížil. Vyzlečme sa teda zo skutkov tmy a oblečme si výzbroj svetla. ¹³ Žime počestne ako vo dne, nie v obžerstve a opilstve, nie v smilstve a bezuzdnosti, nie v hádkach a závisťi, ¹⁴ ale oblečte si Pána Ježiša Krista a nestarajte sa o telo podliehajúce žiadostiam.

Poznámky

13,5

Antropologická kategória συνείδησις („svedomie“) pozitívne a zvnútra jedinca motivuje podriadenie sa autoritám.

13,10

Výraz πλήρωμα („naplnenie“) je v postavení *nomen rei actae*, podstatné meno opisujúce udalosť konania, čím sa odkazuje na aktívne sloveso *πεπλήρωκεν* („naplnil“) vo v. 8.

13,12

Genitívy τοῦ σκοτούς a τοῦ φωτός sú genitívy kvality a označujú vlastnosti skutkov/výzbroje.

13,14

Ustálené spojenie πρόνοιαν ποιῆσθαι + G v zápore znamená „nestarať sa o niečo/o niekoho“. Pojem σάρξ („telo“) tu označuje – tak ako v 7,14.18 – *conditio humana* („ľudské postavenie“) a súvisí – podobne ako v 6,12 a 7,7-25 – so žiadostivosťou (ἐπιθυμία), hoci tá nie je bližšie špecifikovaná.

Intertextové prepojenia

[13,1]

Prís 8,15-16; Múd 6,3; Jn 19,11; 1 Pt 2,13-17; Tít 3,1.

[13,3]

1 Pt 2,13-14; 3,13.

[13,4]

12,19.

[13,5]

1 Pt 2,19.

[13,7]

Mt 22,21; Mk 12,17; Lk 20,25.

[13,8]

Jn 13,34; Gal 5,14.

[13,9]

Ex 20,13-17/Lv 19,18; Dt 5,17-21; Mt 5,43-44; 19,18-19; 22,39; Mk 12,31; Lk 10,27; Gal 5,14; Jak 2,8.

[13,10]

Mt 22,40; 1 Kor 13,4-7.

[13,11]

Ef 5,8-16; 1 Sol 5,5-7.

[13,12]

Jn 8,12; 1 Sol 5,4-8; 1 Jn 2,8/2 Kor 6,7; 10,4; Ef 5,11; 6,13-17.

[13,13]

Lk 21,34; Ef 5,18.

[13,14]

Gal 3,27; 5,16; Ef 4,24; 6,11.

Rimanom 14

Preklad

¹ Slabého vo viere prijímajte, no o názoroch sa nehádajte. ² Nieкто sa odvažuje jesť všetko, ale slabý je len zeleninu. ³ Ten, kto je, nech neopovrhne tým, kto neje, a ten, kto neje, nech nesúdi toho, kto je, veď Boh ho prijal. ⁴ Kto si ty, čo súdiš cudzieho sluhu? On zásluhou vlastného pána stojí alebo padá. Bude však stáť, lebo Pán má moc postaviť ho. ⁵ Nieкто odlišuje jeden deň od druhého, iný hodnotí každý deň rovnako. Len nech je každý vo svojom úsudku plne presvedčený. ⁶ Kto zachováva určitý deň, zachováva ho kvôli Pánovi. Kto je, je kvôli Pánovi, lebo vzdáva vďaky Bohu, a kto neje, neje kvôli Pánovi a tiež vzdáva vďaky Bohu. ⁷ Nikto z nás totiž nežije pre seba a nikto neumiera pre seba; ⁸ lebo ak žijeme, žijeme Pánovi, ak umierame, umierame Pánovi. Či teda žijeme alebo umierame, patríme Pánovi. ⁹ Veď Kristus preto zomrel a ožil, aby vládol aj nad mŕtvymi, aj nad živými.

¹⁰ Ty prečo súdiš svojho brata? Alebo aj ty, prečo pohŕdaš svojim bratom? Veď všetci budeme stáť pred Božou súdnou stolicou. ¹¹ Lebo je napísané: „Ako žijem, hovorí Pán, predomnou sa zohne každé koleno a každý jazyk bude vyznávať Boha.“ ¹² A tak každý z nás sa bude zodpovedať Bohu za seba. ¹³ Nesúdme teda už viac jeden druhého, ale radšej posúďte ako neklásť bratovi do cesty kameň úrazu alebo prekážku. ¹⁴ Viem a som presvedčený v Pánu Ježišovi, že nič nie je nečisté samé o sebe; iba pre toho je to nečisté, kto to pokladá za nečisté. ¹⁵ Veď ak sa tvoj brat zarmucuje pre jedlo, už nekonáš podľa lásky. Svojím jedlom neprivádzaj do záhuby toho, za ktorého zomrel Kristus. ¹⁶ Nech teda nie je vaše dobro vystavené potupe. ¹⁷ Veď Božie kráľovstvo nie je jedenie ani pitie, ale spravodlivosť, pokoj a radosť v Duchu Svätom. ¹⁸ Kto takto slúži Kristovi, je milý Bohu a ľuďom si ho vážia. ¹⁹ Tak sa teda usilujme o to, čo slúži pre pokoj a na vzájomné budovanie. ²⁰ Nenič Božie dielo pre jedlo. Všetko je síce čisté, ale je zlé, keď nieкто pohoršuje druhého človeka tým, čo je. ²¹ Je dobré nejесť mäso ani nepiť víno, ani nerobiť nič, čo pohoršuje tvojho brata. ²² Vieru, ktorú máš, uchovaj si v sebe a pred Bohom. Blahoslavený, kto nesúdi seba za to, čo pokladá za správne. ²³ Kto však pochybuje, je odsúdený, ak niečo je, lebo to nevzišlo z viery. A všetko, čo nie je z viery, je hriech.

Poznámky

14,2

Spojenie πιστεύει φαγεῖν (dosl. „verí jest“) je idióm, v ktorom sloveso πιστεύειν znamená „odvážať sa“. Pavol hovorí o silnom človeku, ktorý sa na základe svojej viery odvažuje konzumovať stravu nad rámec dietetických predpisov.

Výraz λάχανα („zelenina“) je metonymiou pre všetko bezmäsité jedlo. Spojenie „jest' iba zeleninu“ môže označovať rovnako novopytagorovské vegetariánstvo, ako aj stravovací étos Židov v diaspóre (porov. polemiku v 1 Kor 10,23-33 o konzumácii mäsa obetovaného idolom).

14,4

Vo vete τῷ ἰδίῳ κυρίῳ στήκει ἢ πίπτει („zásluhou vlastného pána stojí alebo padá“) dvojica slovíes tvorí merizmus pre opis blaha a nešťastia sluhy. Sluha je totiž úplne závislý od pána, ktorý posudzuje jeho konanie a rozhoduje o jeho následkoch. Práve datív τῷ ἰδίῳ κυρίῳ podčiarkuje fakt, že sluha patrí jedine pánovi. Ide o datív úsudku (*iudicantis*) alebo vlastníctva (*agentis*).

14,6

V teologickom zdôvodnení, ktoré poskytuje tento verš predchádzajúcemu tvrdeniu vo v. 5, trojitý datív κυρίῳ predstavuje datív výhody, pričom výraz κύριος označuje Ježiša Krista.

14,10

Tak ako vo v. 4 aj tu sa Pavol dialogicky obracia na fiktívneho poslucháča v rámci tzv. diatriby. Ide vlastne o dvoch adresátov, z ktorých prvý je slabší vo viere a druhý silnejší kresťan. Obe otázky sú rétorické a ich cieľom je vzniesť kritiku na pohrdavé počínanie a prinútiť dotýčných ukončiť ho a nastoliť reálny bratský vzťah.

14,12

Pavol vnáša do idiomatického spojenia λόγον δώσει τῷ θεῷ („bude sa Bohu zodpovedať“) predložkovú väzbu περὶ ἑαυτοῦ („za seba“). Tak autor účinne varuje oboch kritizujúcich bratov (v. 10), aby svoju pozornosť zamerali na vlastné konanie, a núti ich skúmať seba samých, či im bude doterajšie správanie zárukou na Božom súde.

14,14

Oba datívy τῷ λογιζομένῳ („pre toho, čo pokladá“) a ἐκείνῳ („pre neho“) sú datívy úsudku, čím sa jasne naznačuje, že veci sa pokladajú za nečisté len v mienke dotyčných, ale nie zo svojej podstaty.

14,16

Všeobecný výraz ὑμῶν τὸ ἀγαθόν („vaše dobro“) mohol by sa vzťahovať na slobodnú možnosť silných kresťanov jeŝť všetko alebo sa skôr týka niečoho, čo je dobrom všetkých kresťanov. Zámeno ὑμῶν primárne neoddeľuje silných kresťanov od slabých, ale skôr silných upevňuje v identite a vedie ich uvedomiť si, čo majú so slabými spoločné.

14,17

Slovný pár βρῶσις καὶ πόσις neoznačuje konzumované veci, ale samu činnosť konzumácie, teda jedenie a pitie. Oba výrazy sú tzv. *nomina actionis* – pomenovaním činnosti. Naproti tomu trojica δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ („spravodlivosť, pokoj a radosť“) neoznačuje ľudskú činnosť, ale atribúty Božieho spásneho poriadku.

14,18

Oba datívy τῷ θεῷ („Bohu“) a τοῖς ἀνθρώποις („ľuďom“) sú datívy úsudku, ktoré naznačujú, čo Boh a ľudia pokladajú za autentické u tých, čo vedú kresťanský život.

14,19

Genitívy τῆς εἰρήνης a τῆς οἰκοδομῆς sú genitívy účelu alebo smerovania v zmysle toho, čo vedie k pokoju a k budovaniu.

14,22-23

Verše obsahujú antitézu v podobe dvoch výrokov založených na princípe príčiny a dôsledku a vzťahujú sa na konanie slabého kresťana. Blahoslavenstvo opisuje spásonosný výsledok konania a jeho dôsledok a odsúdenie zasa varuje, že riskuje spásu ten kresťan, ktorý ju odvodzuje od úvah o vhodnosti konzumovania jedla.

Intertextové prepojenia

[14,1-23]

1 Kor 8,1-13.

[14,1]

15,1.7; 1 Kor 9,22.

[14,2]

Gn 1,29; 9,3; 1 Kor 8,1-13; 10,14-33.

[14,3]

Kol 2,16.

[14,4]

2,1; Mt 7,11; Jak 4,11-12.

[14,5]

Gal 4,10.

[14:8]

Lk 20,38; 2 Kor 5,15; Gal 2,20; 1 Sol 5,10.

[14,9]

Sk 10,42.

[14,10]

Sk 17,31; 2 Kor 5,10.

[14,11]

Iz 49,18/Iz 45,23; Flp 2,10-11.

[14,12]

Gal 6,5.

[14,13]

1 Kor 8,9.13.

[14,14]

Mk 7,5.20; Sk 10,15; 1 Kor 10,25-27; 1 Tim 4,4.

[14,15]

1 Kor 8,11-13.

[14,16]

2,24; Tít 2,5.

[14,17]

1 Kor 8,8.

[14,19]

12,18/15,2.

[14,20-21]

1 Kor 8,11-13; 10,28-29; Tít 1,15.

[14,23]

Tít 1,15; Jak 4,17.

Rimanom 15

Preklad

¹ My silní sme povinní znášať slabosti slabých a nepáčiť sa len sebe samým. ² Nech sa každý z nás páči bližnému pre dobro, čiže na jeho budovanie. ³ Lebo ani Kristus nemal záľubu v sebe, ale ako je napísané: „Potupy tých, čo ťa potupujú, dopadli na mňa.“ ⁴ Ved’ všetko, čo bolo kedysi napísané, bolo napísané pre naše poučenie, aby sme z trpezlivosti a povzbudenia Písom mali nádej. ⁵ Nech vám Boh trpezlivosti a povzbudenia dá, aby ste jedni aj druhí rovnako zmýšľali podľa Krista Ježiša, ⁶ a tak jednomyselne, jednými ústami oslavovali Boha a Otca nášho Pána Ježiša Krista.

⁷ Preto sa navzájom prijímajte, ako aj Kristus vás prijal; robte to na Božiu slávu! ⁸ Hovorím totiž, že Kristus sa stal služobníkom obrezaných v záujme Božej pravdivosti, aby potvrdil prisľúbenia dané otcom ⁹ a aby pohania oslavovali Boha pre jeho milosrdenstvo, ako je napísané: „Preto ťa budem zvelebovať medzi pohanmi a tvojmu menu spievať žalmy.“ ¹⁰ A opäť hovorí: „Radujte sa, pohania, s jeho ľudom!“ ¹¹ A opäť: „Chváľte Pána všetci pohania a nech ho vedia všetci ľudia!“ ¹² A inde zasa Izaiáš hovorí: „Vyrastie výhonok z koreňa Jesseho a v toho, ktorý povstane vládnuť nad pohanmi, budú dúfať pohania.“ ¹³ Nech vás Boh nádeje naplní všetkou radosťou a pokojom vo viere, aby ste oplývali nádejou v moci Ducha Svätého.

¹⁴ Ja sám som presvedčený o vás, bratia moji, že aj vy ste plní dobroty, naplnení všetkým poznaním, takže ste schopní vzájomne sa napomínať. ¹⁵ Napísal som vám však niekedy aj trochu odvážnejšie, lebo som chcel zásluhou milosti, ktorú som dostal od Boha, pripomenúť vám, ¹⁶ že mám byť služobníkom Ježiša Krista pre pohanov a mám konať posvätnú službu hlásaním Božieho evanjelia, aby sa obeta, ktorou sú pohania, stala príjemnou Bohu, posvätenou Duchom Svätým. ¹⁷ Chválim sa teda v Kristovi Ježišovi pred Bohom. ¹⁸ Neodvážim sa totiž hovoriť o niečom, čo nevykonal Kristus cezo mňa pre poslušnosť pohanov – slovom a skutkom, ¹⁹ mocou znamení aj divov a mocou Božieho Ducha. Preto som všetko, od Jeruzalema a v jeho okolí až po Ilýriu, naplnil hlásaním Kristovho evanjelia ²⁰ a zásadne som sa usiloval ohlasovať evanjelium nie tam, kde Kristovo meno už bolo známe, aby som nestaval na základe, ktorý kládol niekto druhý, ²¹ ale ako je napísané: „Tí, ktorým ho nezvestovali, uvidia, a tí, čo nepočuli, pochopia.“ ²² A práve to mi mnohokrát zabránilo prísť k vám. ²³ Teraz však už nie je pre mňa nijaké miesto na pôsobenie v týchto krajoch a už mnoho rokov túžim prísť k vám. ²⁴ Keď pôjdem do Španielska, dúfam, že vás cestou navštívim a že ma odprevadíte ďalej, keď sa najprv u vás trochu posilním.

²⁵ Teraz však idem do Jeruzalema poslúžiť svätým. ²⁶ Macedónsko a Achájsko sa totiž rozhodli urobiť zbierku pre chudobných spomedzi svätých v Jeruzaleme. ²⁷ Rozhodli sa tak preto, že aj oni sú ich dlžníkmi. Veď ak pohanía dostali podiel na ich duchovných dobrách, sú povinní poslúžiť im hmotnými dobrami. ²⁸ Keď to teda vykonám a spečatím im toto ovocie, vyberiem sa cez vás na cestu do Španielska. ²⁹ Viem však, že keď prídem k vám, prídem s plnosťou Kristovho požehnania.

³⁰ Prosím vás, bratia, pre nášho Pána Ježiša Krista a pre lásku Ducha, pomáhajte mi modlitbami k Bohu za mňa, ³¹ aby som bol zachránený pred neveriacimi v Judsku, a aby sa moja služba pre Jeruzalem stala príjemnou svätým ³² a aby som si potom, keď z Božej vôle s radosťou prídem k vám, spolu s vami odpočinul. ³³ A Boh pokoja nech je s vami všetkými. Amen.

Poznámky

15,4

Predložkový výraz εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν („pre naše poučenie“) nastoľuje vzťah medzi minulosťou v textoch Písma a prítomnosťou adresátov listu, hoci sa necituje nijaký biblický text, ako to Pavol robil v Rim 4,17.23 a 1 Kor 9,9-10; 10,1-11.

Genitív τῶν γραφῶν je buď subjektový alebo pôvodu – povzbudenie pochádza z Písma.

15,7

Finálny výraz εἰς δόξαν τοῦ θεοῦ („na slávu Božiu“) neviaz sa na prirovnanie ku Kristovi („ako aj Kristus prijal vás“), ale na úvodný imperatív vety. V prospech čítania „robte to na slávu Božiu“ hovorí aj predchádzajúca výzva o verbálnej oslave Boha vo v. 6.

15,8

Genitív περιτομῆς je objektový a metonymicky označuje tých, čo Ježišovu službu využívajú – členov židovského národa. Perfekt infinitívu γεγενῆσθαι vyjadruje, že Kristus aj naďalej zostáva služobníkom obrezaných. Meno „Kristus“ tu neoznačuje len pozemského Ježiša, ale metonymicky opisuje Kristove udalosti vnímané vo viere ako udalosť spásy, ktorá sa sprítomňuje ohlasovaním evanjelia.

15,16

Originálne označenie λειτουργός Χριστοῦ Ἰησοῦ („služobník Ježiša Krista“) nesie kultový odtienok „kultový služobník“ z toho dôvodu, že verš obsahuje ďalšie dva kultové výrazy (ἱεουργοῦντα a προσφορά). V jazyku Septuaginty výraz λειτουργός nadobúda význam bežného služobníka (porov. 2 Sam 13,18; 19,19; 1 Kr 1,4.15; 19,21; 1 Krn 27,1) a sloveso λειτουργέω označuje bežnú službu (napr. Rim 15,27). Genitív Χριστοῦ Ἰησοῦ prezentuje Krista ako toho, ktorý Pavla zamestnáva vo svojej službe.

Participium ἱεουργοῦντα („konajúci posvätnú službu“) predstavuje *happax* v rámci Nového zákona. V mimobiblickej spisbe je sémantické spektrum slovesa ἱεουργέω široké, takže sloveso má všeobecný význam „konať posvätný úkon“, do ktorého spadá aj špecifický význam „slúžiť ako kňaz“. Akuzatív τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ metonymicky označuje Pavlovo hlásanie evanjelia (porov. Rim 1,1).

Metaforické spojenie ἡ προσφορά τῶν ἐθνῶν (dosl. „obeta pohanov“) pokladá sa za vysvetľujúci genitív – obetou sú pohania. *Tertium comparation-*

is je myšlienka, že Pavol hlásaním evanjelia privádza pohanov do prostredia Božej svätosti, pričom daný proces je obetou iba obrazne, pretože tu absentujú korešpondujúce prvky obety.

15,17

Ustálené predložkové spojenie τὰ πρὸς τὸν θεόν má aj na základe početných príkladov v mimobilickej spisbe význam „pred Bohom“.

15,18

Predložkovým spojením εἰς ὑπακοὴν ἔθνῳν („pre poslušnosť pohanov“) Pavol má na mysli vieru pohanov – poslušnosť označuje ako vieru.

15,19

Geografický údaj ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ καὶ κύκλῳ μέχρι τοῦ Ἰλλυρικοῦ („od Jeruzalema a v jeho okolí až po Ilýriu“) opisuje priestor ohlasovania evanjelia, kde Jeruzalem je východiskovým bodom, Ilýria je koncovým bodom a κύκλῳ označuje priestor medzi nimi. Pavol tak konštatuje, že nešiel priamo z Jeruzalema do Ilýrie, ale bol aktívny aj v okolitých miestach a územiach, pričom okrajovými lokalitami priestorovo označuje juhovýchodné (Jeruzalem) a severozápadné teritóriá (Ilýria), hoci o týchto posledných územiach Skutky apoštolov nič nehovorila.

Vo vete πεπληρωκέναι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ („naplnil som hlásaním Kristovho evanjelia“) výraz evanjelium metonymicky označuje jeho kázanie. Takéto chápanie prispieva k spoľahlivej interpretácii perfekta slovesa πεπληρωκέναι, ktorým Pavol pripomína, že úlohu kazateľa evanjelia v danom prostredí už vykonal.

15,20

V predložkovom spojení ἐπ' ἑτερότριον θεμέλιον („na základe, ktorý kládol niekto druhý“) výrazom θεμέλιον sa metaforicky označuje spoločenstvo kresťanov, ktoré formoval cudzí kazateľ.

15,26

Výraz κοινωνία („spoločenstvo“) tu metonymicky označuje zbierku organizovanú Pavlom v cirkvách z pohanstva. V predložkovom spojení εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν ἁγίων („pre chudobných medzi svätými“) výraz τῶν ἁγίων predstavuje partitívny genitív, čo znamená, že pod chudobnými Pavol má na mysli tých, ktorí patrili medzi svätých, teda kresťanov v Jeruzaleme.

15,28

Pod spečatením v nejasnej frazéme σφραγισάμενος αὐτοῖς τὸν καρπὸν τοῦτον („spečatím im toto ovocie“) Pavol má na mysli ukončenie aktivity. V kontexte sa odkazuje na zapečatenie zbierky nie v mieste jej pôvodu, ale v Jeruzaleme, pričom ono je zavŕšením zbierky a je to Pavlova osoba, ktorá ju tam spečatí. Fráza „spečatiť toto ovocie“, v ktorej ovocie metaforicky označuje zbierku, zosilňuje predchádzajúce prídavné ἐπιτελέσας („vykonám/dokončím“). Pavol použitou metaforou o zapečatení ovocia opisuje definitívne zakončenie naplánovanej zbierky.

Intertextové prepojenia

[15,1]

14,1-2.

[15,2]

14,1.19; 1 Kor 9,19; 10,24.33.

[15,3]

Ž 69,10.

[15,4]

4,23-24; 1 Mach 12,9; 1 Kor 10,11; 2 Tim 3,16.

[15,5]

12,16; Flp 2,2; 4,2.

[15,7]

14,1.

[15,8]

Mt 15,24/Mich 7,20; Sk 3,25.

[15,9]

11,30/2 Sam 22,50; Ž 18,50.

[15,10]

Dt 32,43.

[15,11]

Ž 117,1.

[15,12]

Iz 11,10; Zjv 5,5; 22,16.

[15,13]

5,1-2.

[15.,15]

1,5; 12,3.

[15,16]

11,13; Flp 2,17.

[15,18]

Sk 15,12; 2 Kor 12,12.

[15,20]

2 Kor 10,13-18.

[15,21]

Iz 52,15.

[15,23]

1,10-13; Sk 19,21-22.

[15,24]

1 Kor 16,6.

[15,25]

Sk 19,21; 20,22.

[15,26]

1 Kor 16,1; 2 Kor 8,1-4; 9,2.12.

[15,27]

9,4/1 Kor 9,11.

[15,30]

2 Kor 1,11; Flp 1,27; Kol 4,3; 2 Sol 3,1.

[15,33]

16,20; 2 Kor 13,11; Flp 4,9; 1 Sol 5,23; 2 Sol 3,16; Hebr 13,20.

Rimanom 16

Preklad

¹ Odporúčam vám našu sestru Fébu, ktorá je aj služobníčkou cirkvi v Kenchreách, ² aby ste ju prijali v Pánovi, ako sa sluší na svätých, a pomohli jej v každej veci, v ktorej by vás potrebovala; veď aj ona sa stala podporovateľkou mnohých, aj mňa samého.

³ Pozdravte Prisku a Akvilu, mojich spolupracovníkov v Kristovi Ježišovi.

⁴ Oni pre môj život nastavili svoj krk. Vďačný som im nielen ja, ale aj všetky cirkvi z pohanov. ⁵ Pozdravte aj cirkev v ich dome. Pozdravte aj môjho milovaného Epaineta, prvotinu provincie Ázie pre Krista. ⁶ Pozdravte Máriu, ktorá sa pre vás veľa namáhala. ⁷ Pozdravte Andronika a Júniu, mojich židovských spolurodákov a spoluväzňov, ktorých si vážia medzi apoštolmi a už predtým mnou uverili v Krista. ⁸ Pozdravte Ampliáta, môjho milovaného v Pánovi. ⁹ Pozdravte Urbana, nášho spolupracovníka v Kristovi, a môjho milovaného Stachysa. ¹⁰ Pozdravte Apella, ktorý sa osvedčil v Kristovi. Pozdravte tých, čo sú z domu Aristobula. ¹¹ Pozdravte Herodióna, môjho židovského spolurodáka. Pozdravte tých, čo sú z domu Narcisa a sú v Pánovi. ¹² Pozdravte Tryfainu a Tryfózu, ktoré sa namáhali v Pánovi. Pozdravte milovanú Persidu, ktorá sa veľa namáhala v Pánovi. ¹³ Pozdravte Rúfusa, vyvoleného v Pánovi, a jeho matku, ktorá je i mojou matkou. ¹⁴ Pozdravte Asynkrita, Flegonta, Hermesa, Patrobasa, Hermasa a bratov, ktorí sú s nimi. ¹⁵ Pozdravte Filológa a Júliu, Nerea a jeho sestru, Olympasa a všetkých svätých, ktorí sú s nimi. ¹⁶ Pozdravte sa navzájom svätým bozkom. Pozdravujú vás všetky Kristove cirkvi.

¹⁷ Prosím vás však, bratia, dajte si pozor na tých, čo vyvolávajú rozbroje a pohoršenia v rozpore s učením, ktoré ste si osvojili. Vyhýbajte sa im! ¹⁸ Veď takíto ľudia neslúžia Kristovi, nášmu Pánovi, ale svojmu bruchu a svojimi peknými a lichotivými rečami zvädzajú srdcia dôverčivých ľudí. ¹⁹ Zvesť o vašej poslušnosti sa dostala k všetkým. Preto sa z vás radujem a želám si, aby ste boli múdri v dobre a neskúsení v zle. ²⁰ Boh pokoja čoskoro rozdrví satana pod vašimi nohami. Milosť nášho Pána Ježiša nech je s vami.

²¹ Pozdravuje vás môj spolupracovník Timotej i Lucius, Jasón a Sósipatros, moji židovskí spolurodáci. ²² Pozdravujem vás ja, Tercius, ktorý píšem tento list v Pánovi. ²³ Pozdravuje vás Gájus, hostiteľ môj i celej cirkvi. ²⁴ Pozdravuje vás Erastus, správca mestskej pokladnice, a brat Kvartus.

²⁵ A tomu, ktorý vás môže posilniť podľa môjho evanjelia a podľa hlásania o Ježišovi Kristovi, podľa zjavenia tajomstva, ktoré bolo od večnosti nevypovedané, ²⁶ ale teraz bolo zjavené skrze prorocké Písma a na príkaz večného Boha stalo sa známym všetkým pohanom pre poslušnosť spočívajúcu vo viere, ²⁷ jemu, jedinému múdreму Bohu sláva prostredníctvom Ježiša Krista naveky. Amen.

Poznámky

16,1

Označenie Féby ako διάκονος τῆς ἐκκλησίας („služobníčka cirkvi“) prekladateľov niekedy inšpiruje k prekladu cirkevným titulom „diakonka“. Dôvodom pre daný postup je použitie maskulína διάκονος. Bežne však v početných textoch mimobiblickej literatúry daný titul označoval službu vlasti, mestu, civilným komunitám atď. V Pavlovom texte absentuje bližšia podpora pre diakonskú službu Féby. Prekladom „služobníčka“ sa nijako neznižuje Fébino postavenie (služobníkom je aj Pavol v 2 Kor 3,6; Kol 1,23.25; Ef 3,7 i sám Kristus v Rim 15,8; Gal 2,17). Objektový genitív τῆς ἐκκλησίας naznačuje, že adresátom Fébinej služby je kresťanské spoločenstvo v Kenchreách. Z kontextu Rim 16,1-2 vyplýva, že Féba plní úlohu doručovateľky Pavlovho listu do Ríma.

16,3-15

Pavol pozdravuje celkovo až 26 milovaných osôb (17 mužov a 9 žien), pričom u 24 uvádza ich mená (7 osôb nesie latinské mená: Priska, Akvila, Júnia, Ampliatus, Urban, Rúfus, Júlia; meno Mária je aramejského pôvodu a zvyšných 16 osôb nesie grécke mená). Z uvedeného počtu boli istotne Židia: Akvila, Andronikos, Júnia, Herodión a možno i Priska, Mária, Apelles, Rúfus a jeho matka. Neveriacimi boli Aristobulos a Narcis.

16,5

Spojenie τὴν κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίαν („cirkev v ich dome“) je spolu s 1 Kor 16,19, Kol 4,15, Flm 2 *terminus technicus* kresťanského spoločenstva, ktoré sa stretalo v dome na bohoslužbách. Výraz κατ' οἶκον znamená „vnútri domu“. Išlo o tzv. domácu cirkev (*domus ecclesiae*). V takom dome sa schádzali nielen domáci, ale aj členovia iných domov, ktorých domáci páni neboli kresťanmi (napr. Aristobulos a Narcis z v 10.11).

Metaforický výraz ἀπαρχὴ τῆς Ἀσίας („prvotina provincie Ázie“) dokladá prvenstvo kresťanskej viery v prípade pohana Epainata žijúceho v rímskej provincii Ázia s hlavným mestom Efez. Patril asi k domácej cirkvi Prisky a Akvily v Efeze.

16,7

Pozdrav ἀσπάζεταισθε Ἀνδρόνικον καὶ Ἰουλίαν („pozdravte Andronika a Júniu“) je v úvode prvých pozdravovaných osôb paralelou k pozdravu prvého manželského páru v zozname, ktorý tvorili Priska a Akvila (v. 3). Meno v akuzatívne Ἰουλίαν označuje ženu s latinským menom Ἰουλία („Júnia“). Nevôľa považovať ju za ženu tkvie v jej následnom vzťahu s Andronikom a apoštol-

mi. Preto sa toto meno vykladalo ako Ἰουνιάς („Juniáš“), pričom akuzatív tohto mena s cirkumflexovým akcentom Ἰουνιᾶν mal byť skrátanou formou „latin-ského mena Junianus. Navyše pri takom mene by sa očakávala skôr skrátaná forma Ἰουνᾶς a akuzatív Ἰουνᾶν.

Pavol túto dvojicu označuje za συγγενεῖς („židovských príbuzných, súkmeňovcov“) (aj v 16,11.21), čo je veľmi blízke označeniu τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα („príbuzných podľa tela“) v Rím 9,3, kde s istotou ide o členov židovského národa. Hoci výraz συγγενής označuje príbuzného z rodiny, ale aj rodákov z toho istého mesta, kmeňa a v prenesenom zmysle aj priateľa, známeho, v danom kontexte ide o etnickú väzbu týkajúcu sa Izraelitov.

Dvojici na výnimočnosti pridáva najmä problematický atribút ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀποστόλοις („vážení/ctení medzi apoštolmi“), kde sa dá datív ἐν τοῖς ἀποστόλοις chápať inkluzívne („ctení medzi apoštolmi“) ako datív označovaných osôb alebo exkluzívne („ctení zo strany apoštolov“) ako datív úsudku. Z kontextu je zrejmé, že Pavol manželov nevyhnutne nezaraďuje medzi apoštolov, ale kladie skôr dôraz na ich váženosť v prostredí apoštolov.

16,11

Fráza τοὺς ὄντας ἐν κυρίῳ („tí, čo sú v Pánovi“) (porov. Rím 8,1) jedno-ducho označuje fakt, že dané osoby patria ku kresťanom.

16,16

V spojení αἱ ἐκκλησίαι πᾶσαι τοῦ Χριστοῦ („všetky Kristove cirkvi“) genitív τοῦ Χριστοῦ možno pokladať za genitív vlastníctva alebo genitív kvality, pričom podporu pre genitív kvality prináša podobné označenie cirkví v Gal 1,21 (ταῖς ἐκκλησίαις ταῖς ἐν Χριστῷ „cirkvi v Kristovi“).

16,18

Dvojica διὰ τῆς χρηστολογίας καὶ εὐλογίας („peknými a lichotivými rečami“) tvorí hendiádu, ktorá opisuje silne sugestívne reči s dvoma aspektmi predstieraného dobra z hľadiska formy (*bene dicere*), ale aj obsahu (*bonum dicere*).

Intertextové prepojenia

[16,1]

Sk 18,18.

[16,3]

Sk 18,2.18-26; 1 Kor 16,19; 2 Tim 4,19.

[16,5]

1 Kor 16,19; Kol 4,15; Flm 2/1 Kor 16,15.

[16,13]

Mk 15,21.

[16,16]

1 Kor 16,20; 2 Kor 13,12; 1 Sol 5,26; 1 Pt 5,14.

[16,17]

Mt 7,15; Tít 3,10.

[16,18]

Flp 3,18-19; Kol 2,4; 2 Pt 2,3.

[16,19]

1,8; Mt 10,16; 1 Kor 14,20.

[16,20]

15,33; Gn 3,15; Lk 10,19/1 Kor 16,23; 1 Sol 5,28; 2 Sol 3,18.

[16,21]

Sk 16,1-2; 19,22; 20,4; 1 Kor 4,17; 16,10; Flp 2,19-22; Hebr 13,23.

[16,23]

Sk 19,29; 1 Kor 1,14/2 Tim 4,20.

[16,25]

1 Kor 2,7; Ef 1,9; 3,3-9; Kol 1,26.

[16,26]

2 Tim 1,10/1,5; Ef 3,4-5.9; 1 Pt 1,20.

[16,27]

11,36; Gal 1,5; Ef 3,20-21; Flp 4,20; 1 Tim 1,17; 2 Tim 4,18; Hebr 13,21; 1 Pt 4,11; 2 Pt 3,18; Júd 25; Zjv 1,6.

Konzultovaná literatúra

- Joseph A. FITZMYER, *Romans: A New Translation with Introduction and Commentary* (AB 33; New York: Doubleday, 1993).
- Robert JEWETT, *Romans: A Commentary* (Hermeneia; Minneapolis: Fortress, 2006).
- Douglas J. MOO, *The Epistle to the Romans* (NICNT; Grand Rapids: Eerdmans, 1996).
- Helena PANCZOVÁ, *Grécko-slovenský slovník: Od Homéra po kresťanských autorov* (Bratislava: Lingea, 2012).
- Romano PENNA, *Lettera ai Romani: Introduzione, versione e commento* (Scritti delle origini cristiane 6; Bologna: Dehoniane, 2010).
- Antonio PITTA, *Lettera ai Romani: Nuova versione, introduzione e commento* (I libri biblici: Nuovo testamento 6; Milano: Paoline, 2001).
- Michael WOLTER, *Der Brief an die Römer. (Teilband 1: Röm 1–8)* (EKKNT VI/1; Neukirchen-Vluyn: Neukirchener, 2014).
- Michael WOLTER, *Der Brief an die Römer. (Teilband 2: Röm 9–16)* (EKKNT VI/2; Neukirchen-Vluyn, Neukirchener, 2019).

Róbert Lapko (ed.)

List Rimanom. Nový preklad a krátky komentár

Vydavatia:

Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, v.v.i.

Centrum pre štúdium biblického a blízkovýchodného sveta

Prvé vydanie.

Miesto vydania: Bratislava

Rok vydania: 2022

Počet strán: 99

Návrh obálky: Matúš Imrich, SSL.

Publikácia patrí k výsledkom riešenia projektov:

APVV-20-0130 *Biblický text a jeho terminologické diskurzy v modernom spisovnom jazyku. Na príklade Listov apoštola Pavla.*

VEGA 2/0015/22 *Recepcia biblickej rodinnej terminológie a motívov v slovanskom kultúrnom prostredí.*

Pre Slavistický ústav Jána Stanislava SAV, v.v.i. a Centrum pre štúdium biblického a blízkovýchodného sveta vydalo (v e-book formáte)
vydavateľstvo POSTOJ MEDIA, s. r. o.

Elektronická verzia

ISBN 978-80-89994-64-9

EAN 9788089994649

Centra pre štúdium biblického a blízkovýchodného sveta vyšli:

1. *Amoris laetitia* – Očami teológov. Róbert Lapko (ed.). 2017
2. *Lingua Latina Biblica*. Vysokoškolská učebnica biblickej latinčiny. Anabela Katreničová, Róbert Lapko. 2017
3. Martin Luther po päťsto rokoch. Zborník z vedeckej konferencie. Róbert Lapko (ed.). 2018
4. Biblia a mládež. Mladí ľudia, viera a rozlišovanie povolania. Zborník z vedeckej konferencie. Róbert Lapko (ed.). 2018
5. Jánovo evanjelium. Nový preklad a krátky komentár. Róbert Lapko (ed.). 2019
6. Lukášovo evanjelium. Nový preklad a krátky komentár. Róbert Lapko (ed.). 2020
7. Od čistoty k hygiene – od hygieny ku zdraviu – Metamorfózy starostlivosti o dušu a telo. Monotematický súbor štúdií. Šimon Marinčák, Rastislav Nemec (eds). 2020
8. Lukášovo evanjelium. Nový preklad a krátky komentár. Druhé doplnené vydanie. Róbert Lapko (ed.). 2021
9. Jánovo evanjelium. Nový preklad a krátky komentár. Druhé doplnené vydanie. Róbert Lapko (ed.). 2022